

MAISEMANHOITO- SUUNNITELMA

TEIJON ALUEEN RUUKKIKYLÄT

– Merellinen ja historiallinen neljän ruukkikylän alue

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
1. HANKKEEN TOIMINTAA	4
2. TEIJON ALUEEN TARINA JÄÄKAUDELTA NYKYPÄIVÄÄN	6
3. SUUNNITTELUTILANNE	27
3.1 Maakuntakaava	28
3.2 Yleiskaava	30
3.3 Asemakaava	30
4. TEIJON MAISEMAN TARINA	32
4.1 Maisema ja maankäytön historia	34
4.2 Maaperä	39
4.3 Vesistöt ja kasvillisuus	41
4.4 Maiseman rakenne	42
4.5 Tiestön kehittyminen	44
5. MAISEMANHOITOSUUNNITELMA	45
5.1 Kylän kulttuurimaisema	45
5.2 Kylän tiemaisema	48
5.3 Teijon alueen vesistöt	48
5.4 Rahoitusta kulttuuriympäristön hoitoon	50
5.5 Teijon kirkko ja kirkonmäki	52
5.6 Teijon kartano	54
5.7 Lemmenpolku	56
5.8 Maisemaraivaukset	56
5.9 Muinaisjäännökset	60
6. VINKKEJÄ MAISEMANHOITOON	63
6.1 Esitlele oma kylämaisemas	63
6.2 Huomioi maisema	63
6.3 Vieraslajit ja niiden torjunta	64
6.4 Vinkkejä kotiympäristön maisemanhoitoon	66
6.5 Laidunpankki	71
LÄHTEET	72

Kirjoittaja: Katri Salminen
Tiedonkeruu: Katri Salminen
Valokuvat: Katri Salminen
Taitto: Essi Jokela

Julkaisija Avaimet maisemaan -hanke 2015–2019
ISBN 978-952-94-2566-2 (rengaskirja)
ISBN 978-952-94-2567-9 (PDF)

JOHDANTO

Avaimet maisemaan -hanke toteutettiin Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla vuosina 2016–2019. Hankkeessa olivat Varsinais-Suomesta mukana Hajalan kylä, Teijon alueen ruukkikylät, Vaskion kylä, Suomusjärven kylä, Tieksmäki-Metola ja Viitannummen ja Viitanlaakson alueet. Hankkeen rahoitti Leader-ryhmä Ykkösakseli ry. Hankkeen toteuttivat ProAgria Länsi-Suomi ry / Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset ja ProAgria Etelä-Suomi ry / Etelä-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset.

Hankkeen aikana kylissä järjestettiin kyläkävelyjä, yhteisiä maastokäyntejä, työpajoja, talkoita ja asukasiloja. Kylissä etsittiin maisemaan, kulttuurihistoriaan, luontoon, vesistöihin, historiaan ja paikallisuuteen liittyviä arvoja. Näitä arvoja on kerätty tähän raporttiin.

Teijon alueen kyliin tehtiin kylämaiseman hoitosuunnitelma. Sitä hyödyntämällä saadaan säilytettyä kylän maisemallinen kulttuuriperintö ja lisättyä maaseutumaiseman luonnon monimuotoisuutta. Kylämaisema on myös osa kyläläisten identiteettiä. Kulttuurimaisema ei säily ilman hoitoa ja vaatii kaikkien yhteistyötä. Teijon alueen ruukkikylissä on jo nyt hyödynnetty alueen maisemia ja kulttuuriperintöä matkailussa. Hoidettu kylämaisema on merkittävä vetovoimatekijä uusille ja vanhoille asukkaille sekä matkailijoille.

Kiitos erinomaisesta yhteistyöstä ja aktiivisuudesta Teijon alueen kyläyhdistykselle ja kyläläisille!

12.9.2019 Katri Salminen

1 HANKKEEN TOIMINTAA

Teijon alueen vanhat ruukkikylät kuuluivat vuoteen 2009 asti Perniön kuntaan, joka kuuluu nykyisin Salon kaupunkiin. Alueella on ollut asutusta jo kivi-kaudelta lähtien. Teijon alueen kylät, eli Mutainen, Kirjakkala, Teijo ja Mathildedal sijaitsevat Salon kaupungin keskustasta 10–25 km etelä-lounaaseen meren rannalla. Perniön kunnan sijainti rannikolla ja Suuren Rantatien eli Kuninkaantien varrella vaikutti suurten kartanoiden syntymiseen. Kartanoissa alkoi myös rautateollisuuden kehitys 1600-luvulla.

Alueiden asukkaat haluavat kehittää kyläympäristönsä hyvänä asuinpaikkana. Kylän kehittymisen kannalta kyläläiset pitävät tärkeänä yhdyskuntatekniikan lisäksi kyläkoulun säilymistä

ja uusien lapsiperheiden muuttamista alueelle.

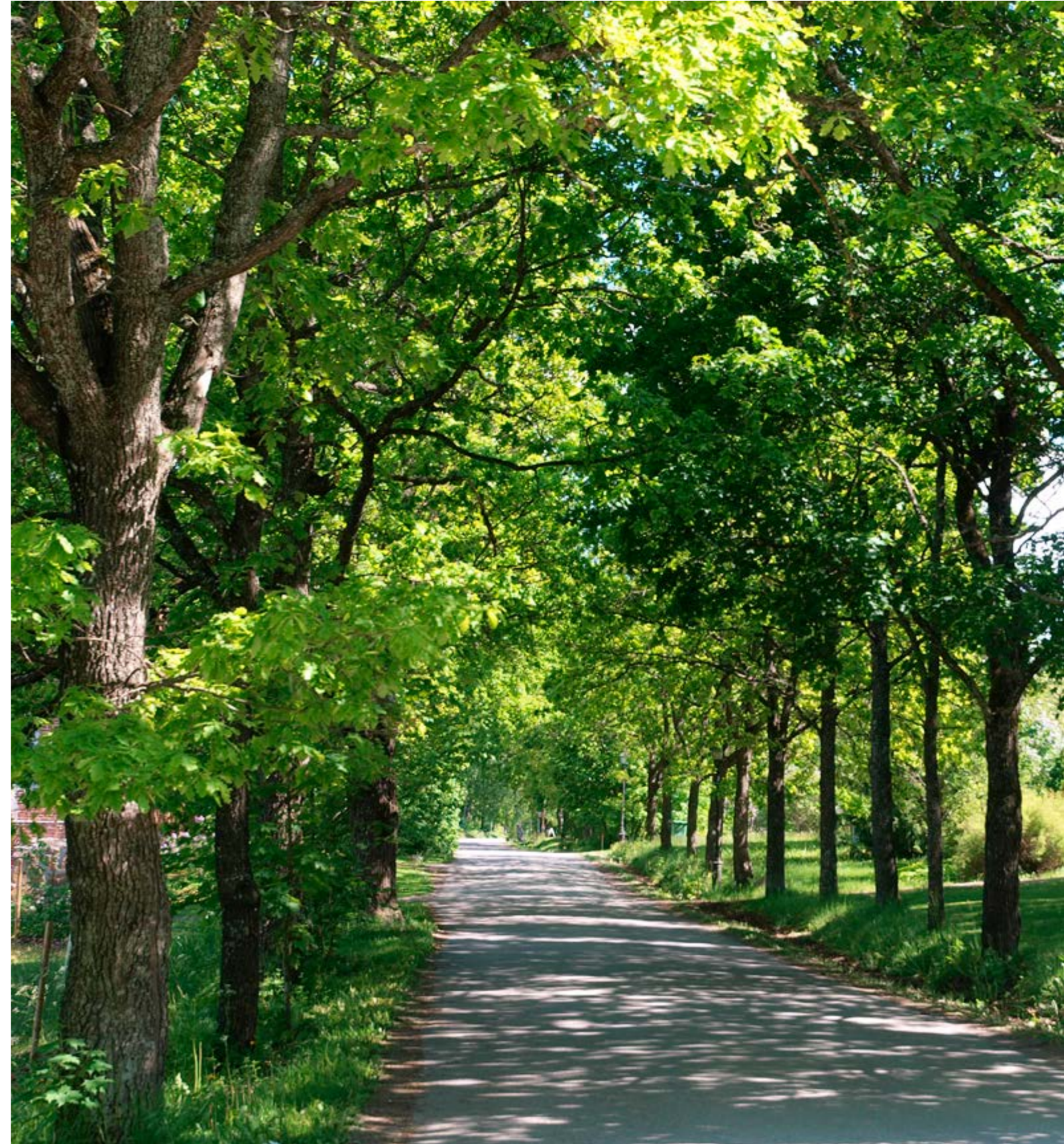
Teijolla järjestettiin Avaimet maisemaan -hankkeen aikana kyläkävely ja Mathildedalissa ja Teijolla maisemanhoitotalkoita sekä yhteisiä maastokäyntejä Kirjakkalassa ja Vilniemessä. Yhteisillä maastokäynneillä mietittiin, miten kylämaisemaa voitaisiin parantaa. Kylissä on intoa kunnostaa yhteisiä alueita ja kunnostaa maisemakohteita.

Toimintaa Teijolla Avaimet maisemaan -hankkeessa

7.5.2016	Teijon alueen kylien maisemanhoitotalkoot	Hankkeen yhteiset työpajat
26.5.2016	Teijon kyläkävely	23.11.2016 Maisematyöpaja Franssintalossa
24.10.2016	Teijon kuusiaidan poistotalkoot	7.2.2017 Ympäristötuki-ilta Muntolan tilalla
29.10.2016	Teijon lemmeenpolun maisemanhoitotalkoot	6.9.2017 Opasteet ja kyltitys -koulutus Wiurilassa
25.3.2017	Mathildedalin maisemanhoitotalkoot	
12.10.2017	Teijon alueen ruukkikyläien käyntikortti -projektin tapaaminen	
3.11.2017	Vilniemen ranta-alueen suunnittelutilaisuus	

Kuvat: Mathildedalin maisemanhoitotalkoissa raivattiin rantametsää avoimemmaksi. Vilniemen uimarantaa hoidetaan talkoovoimin.

2 TEIJON ALUEEN TARINA JÄÄKAUDELTA NYKYPÄIVÄÄN

Yksittäisten ihmisten ja kylien historia peilaa kokonaisia aikakausia. Osa muutoksista on tullut Suomeen myöhemmin kuin muualle Eurooppaan ja osa ei ole tullut koskaan.

HISTORIAN VAIHEITA JA TÄRKEIMPIÄ TAPAHTUMIA TEIJOLLA, MATHILDEDALISSA, VILNIEMESSÄ, KIRJAKKALASSA JA MAAILMALLA:

100 000–11 000 vuotta sitten Viimeisin jääkausi, eli Weiksel-jääkausi alkoi Pohjois-Euroopassa noin 100 000 vuotta sitten ja päättyi noin 11 000 vuotta sitten. Sen alkupuolella oli kaksi leudomman ilmaston jaksoa, joiden aikana mannerjäätiköt pienuivat. Pohjois-Euroopasta ne hävisivät melkein kokonaan. Suomen maaperä on pääosin syntynyt Weiksel-jääkauden aikana ja sen jälkeen.

11 000 vuotta sitten Baltian jääjärvi, jää peitti koko Teijon alueen.

10 200 vuotta sitten Yoldiameri-vaiheen alkaessa ensimmäiset merestä nousevat maa-alueet paljastuivat.

10 800–9000 vuotta sitten Ancylusjärvi-vaiheen aikaan saapuivat ensimmäiset ihmiset alueelle ja Litorinamerivaiheen aikana (9000 vuotta sitten). Vaikka Teijon alueen rantaviiva nouseekin kohtalaisen jyrkästi metsäalueille mentäessä, ovat korkeimmat kohdatkin olleet todennäköisesti vielä veden alla Litorinameren aikaan.

Esihistoria Aikaa ennen 1300-lukua kutsuttiin esihistoriaksi, esihistoriaan kuuluvat kivikausi, pronssikausi ja rautakausi.

2500–1500 eaa. Kivikauden ihmisen toiminnasta kertovat maisemassa ansapolut, pyyntikuopat ja veden äärellä sijainneet asuinpaikat. Teijolla kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan Mutaisista, josta on tehty löytöjä ns. kampakeramiikan ja vasarakirveskulttuurin aikakausilta. Asutus oli esihistoriallisella ajalla harvaa. Esihistoriallisella ajalla kaskiviljely oli maanviljelyn päämuotoja, jolloin peltoina käytettiin hedelmällisiä rinne- ja rantamaita. Pellot olivat kooltaan pieniä.

1350–500 eaa. Pronssikaudella ihmisen vaikutus maisemaan vahvistui mm. pienimuotoisen polttoviljelyn ja karjanhoidon vuoksi. Tälle ajanjaksolle ovat tyyppillisiä kookkaat hautaröykkiöt, jotka rakennettiin korkeille kallioille sen aikaisen merenrannan tuntumaan. Perniön seudulla pronssikauden hautaröykkiöitä kutsutaan kruunuiksi. Pronssikauden asutus Perniön seudulla sijoittui osin samoille paikoille kuin kivikautinenkin asutus.

500 eaa.–1200-luku

Rautakauden alussa asutus alkoi vakiintua jokilaaksoihin ja järvien rannoille. Sitä joudutti maanviljelyksen suosio perinteisten pyyntielinkeinojen rinnalla. Myös rautaisten työkalujen yleistyminen helpotti kaskenkaatoa, maanmuokkausta ja viljankorjuuta. Viljalajeista ruis yleistyi rautakaudella sen satoisuuden lisääntyessä. Rautakauden ihminen kutoi kankaansa lampaanvillasta. Kotieläinten rehu saatiin luonnonniityiltä. Pellot ja niityt sijaitsivat rakennusten läheisyydessä ja hakamaat, kaskimaat ja metsälaitumet sijaitsivat kauempana asutuksesta.

1100-luku

Suomi oli valtiollisesti riippumaton, kunnes Ruotsi, Tanska ja Novgorodi alkoivat kiinnostua alueesta, erillisten heimojen asuttamasta maasta.

1300-luku

Suomi siirtyi Ruotsin vallan alle vuonna 1323.

1378

Ensimmäinen merkintä Teijon tilasta, kun Anders Lang myy Tyioki nimisen tilansa Turun piispalle Johanne Westfalille 66 markalla.

1500-luku

Kuningas Kustaa Vaasa nosti Vaasojen hallitsijasuvun Ruotsin valtaistuimelle, tapahtui laajamittaisia uudistuksia, kuten uskonpuhdistus. Käytiin sotia Venäjää vastaan, mikä vaikutti Suomen talonpoikien asemaan. Nuijasota, joka suuntautui aatelien ja erityisesti Klaus Flemingiä vastaan.

1556

Ruotsin kuningas Kustaa Vaasa perusti Suomen herttuakunnan. Herttuakunta käsitti lounaisen suomen ja Varsinais-Suomi oli Ruotsin itäisen osan keskus.

1500-luvun loppu

Ruotsissa siirryttiin feodaalisiin omistusoikeuskäsitteisiin ja maaomaisuus jaettiin kruunutiloihin, perintötiloihin ja rälssitiloihin. Maatiloilla oli erilaisia verovelvollisuuksia ja tilallisen omistusoikeus ja hallintaoikeus tilaan vaihteli. Rälssitila oli maaveron maksusta ikuisiksi ajoiksi vapautettu maatila. Perintötila eli perintötalo oli aiemmin yksityisen henkilön omistama tila, josta oli suoritettava vero. Kruunutila oli kruunun pysyvää omaisuutta, johon sitä viljelevä talonpoika sai vain käyttöoikeuden.

1600-luku

Ruotsin vallan aikaa, kauppa kasvoi. Elettiin löytöretkien luoman maailmantalouden kasvun aikaa. Oli viljan ja raudan kausi Etelä-Suomessa. Kaskeamista ryhdyttiin jopa rangaistuksen uhalla rajoittamaan. Varsinais-Suomen asukasluku oli 50 000.

1638

Suomen ensimmäinen postilinja avattiin Suurelle Rantatielle.

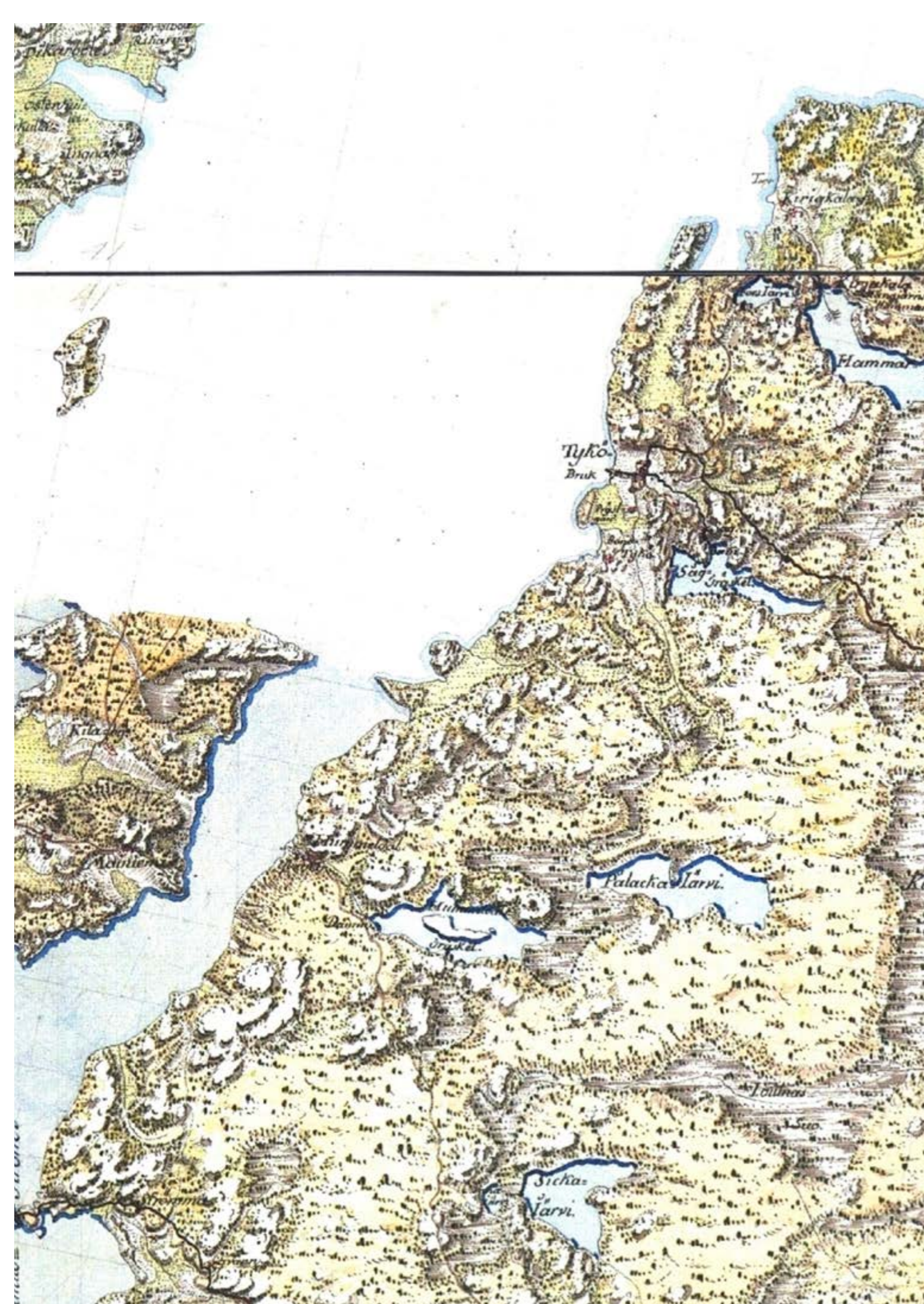
1640

Turun Akatemia perustettiin.

1649

Annettiin asetus tiellä liikkujien majoituksesta, kestityksestä ja kyydityksestä.

1664	Metsäasetus käännettiin suomeksi. Alun perin Kuningatar Kristiina antoi Ruotsin valtakunnan ensimmäiset metsää koskevat asetukset maaliskuussa 1647. Asetukset painettiin suomeksi Kaarle XI:n hallituksen lisäysten jälkeen. Asetuksella pyrittiin suojelemaan hedelmää kantavia puita, erityisesti tammaa sekä pyökkiä, omenapuuta, ruotsinpihlajaa sekä tuomea. <i>"Kuningalisen Maijestetin Säändö ja asetuz / Caickinaisist hedelmän candawaisist metzän puist täsä waldacunnasa ja nijden istuttamisest. Techty ja parattu Herran päiwis cuin pidettin Stockholmis / wuona 1664. Prändäty Turusa / Pietari Hannuxen Pojalda Acad. Typ. Anno 1664."</i>	1743	Turkulainen tukkikauppias Johan Jacob Kijk omisti Teijon ruukin. Turun rauha päätti Pikkuvihan.
		1747	Talonpojat saivat myös perustaa uudistiloja ja torppia, ennen oikeus oli vain kartanoiden aatelisilla.
		1700-luvun puoliväli	Perustettiin Teijon Varvinrannan hautausmaa. Varsinais-Suomen asukasluku oli 75 000.
		1757	Ensimmäinen isojakoasetus annettiin. Isojako hajotti ryhmäkylät ja muodostui maanomistajien joukko. Viljelysmaat jaettiin. Tilojen maat pyrittiin kokoamaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Metsäasetus kielsi sakon uhalla tammimetsien hävittämisen.
1686	Turun ja Porin läänin maaherra Lorentz Creutz nuorempi sai kuninkaalta etuoikeuskirjan masuunin rakentamiseksi Teijonjoen suistoon sekä Kirjakkalaan.	1758	Teijon ruukinkartanossa oli hyvin hoidettu hyötypuutarha.
1987	Perustettiin Teijon oma seurakunta.	1770	Teijon ruukinkartanon rokokooklassistinen päärakennus valmistui akselisommitelman keskelle.
1688	Valmistui ruukkipato Hamarijärven länsipäähän.	1775	Annettiin ensimmäiset isojaon lohkolukumääräykset.
1697	Ruukkitoiminta keskitettiin Teijoon.	1784	Johan Jacob Kijk rakennutti ruukkiin uuden masuunin ja nykyisen päärakennuksen.
1600–1800	Hiilimiiluja poltettiin Teijon ruukin lähimetsissä noin 200 vuoden ajan. Tästä on jäänteinä lukuisia miilunpohjia Teijon ruukin ja lähikylien metsissä.	1794	Teijo kuului kokonaan Bremerien suvulle.
1700-luku	Isoviha oli suuren Pohjan sodan aikainen Venäjän miehitys Suomessa. Sota tuhosi ruukin rakennuksia. Muuten vuosisata oli Ruotsin vallan aikaa. Teijon ruukin hiilenhankinta-alue oli noin 20 km.	1800-luku	Ruotsin ja Venäjän sota, tunnettu Suomen sotana, käytiin vuosina 1808–1809. Vuonna 1809 Suomi siirtyi Venäjän vallan alle ja autonomisen itsehallinnon aikaan. Venäjän keisarista tuli Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan suuriruhtinas.
1700–1720	Venäläiset kaatoivat rannikon tammetsikat purjelaivojensa rakennuspuiksi. Tämän vuoksi tammimetsiköt säilyivät vain sisämaassa.	1800-luvulla	Kylien maisemarakenne isojaon aikaan: kylätontti taloineen sijaitsi peltojen ympäröimänä keskellä laaksoa. Joen varret olivat niittyinä, kuten myös takamailla sijaitsevat raivatut avoimet alueet. Talojen läheisyydessä oli pieniä aidattuja peltotilkkuja. Tie kulki kylästä toiseen. Niittyjen osuus kylän pinta-alasta oli suuri. Jokien ja purojen jyrkät rinteet eivät ole soveltuneet viljelymaaksi, vaan niistä on kerätty heinä eläinten talviravinnoksi ja loppukesällä eläimet laidunsivat niillä. Teijon ruukinkartanon muotopuutarhaa uudistettiin maisematyyliseksi, jolloin hävisi myös sen keskiakseli. Robert Bremer rakennutti Teijon kirkon kiitokseksi siitä, että hänen ennustamaansa vedenpaisumusta ei tullut.
1702	Valmistui Teijon kartanon entinen hirsirakenteinen päärakennus.		
1700-luvun alkupuoli	Isovihan aikana tuhoutuneen ruukin jälleenrakentaminen Klaus Flemingin johdolla. Teijon ruukkiin rakennettiin mm. malminpuhdistamo, kimpvasara sekä työväenasuntoja. Sahajärvelle rakennettiin myös uusi säännöstelypato.		
1721	Uudenkaupungin rauha päätti venäläismiehityksen eli Isonvihan.		
1730-luku	Säädettiin verovapaus talonpoikien takamailleen raivaamille uusille viljelyksille.	1809	Suomi liitettiin Venäjän yhteyteen autonomisena suuriruhtinaskuntana. Turusta tuli autonomisen Suomen keskus.
1731	Halikon, Kemiön, Perniön ja Sauvon pitäjien talonpojat määrättiin toimittamaan ruukille hiiliä sakon uhalla.	1812	Hallinto siirrettiin Helsinkiin ja Turku menetti pääkaupunkiaseman.
1734	Metsäasetuksen säädös kielsi sikojen päästämisen terhometsään. Tämä säädös oli voimassa 1900-luvun alkuun asti. Kaadetun hedelmäpuun, tammen, vaahteran, lehmuksen, jalavan tai saarnen tilalle piti istuttaa uusia puita.	1827	Turun palo.
		1829	Robert Bremer rakennutti Teijon kirkon, koska hänen ennustamaansa vedenpaisumusta ei tullutkaan.
1740-luku	Annettiin verovapaus soille ja hyödyttömille takamaille raivatuille viljelyksille.	1831	Teijon ruukinpatruuna Bremer osti Kirjakkalan ruukin.

- 1840-luvulla Ruukille rakennettiin ensimmäiset hiiliuunit.
- 1844 Alkoi Teijon ruukkialueen kukoistuskausi, kun Viktor Zebor Bremer rakennutti Teijoon hiilimasuuneja sekä pasuutus- ja kupoliuuneja masuunin toiminnan tehostamiseksi. Lisäksi Teijoon rakennettiin lisää asuntoja, konttorirakennus, pappila sekä mylly. Varvinrannan hautausmaan harmaakiviä uusittiin.
- 1850 Mutainen esiintyy tanskalaisessa merikartassa nimellä Mudais. Samassa kartassa Kirjakkala on Kiria Kala, Teijo on Tyko ja Mathildedal Hummeldal.
- 1850-luvulla Varsinais-Suomen asukasluku oli 100 000.
- 1852 Hummeldalin ruukkialueen nimi muutettiin Mathildedaliksi Viktor Zebor Bremerin vaimon mukaan. Mathildedalin rautaruukki perustettiin.
- 1859 Maakauppa vapautettiin.
- 1860-luku Suomalaisuuden heräämisen sekä uudistusten ja talollisluokan varallisuuden nousun aikaa, kunnes nälkävuodet koettelivat 1860-luvun lopulla. Pulavuodet vaikuttivat myös metsämyyntiin ja palkkoihin.
- 1864 Teijo myytiin Teijon tehdasyhtymälle.
- 1865–1866 Nälkävuodet.
- 1868 Perniön kunta perustettiin.
- 1869 Perustettiin Teijon kansakoulu.
- 1870-luvulla Teijon ruukki luopui miilunpoltosta kokonaan.
- 1877 Mikael F. Nikander perusti Bruk Ab -nimisen osakeyhtiön Mathildedaliin.
- 1880-luvulla Mathildedalin ruukissa aloitettiin konepajatoiminta.
- 1887 Salon kauppala perustettiin.
- 1889 Teijon Tehtaat Oy perustettiin.
- 1899 Rantarata Helsinki–Turku-välille valmistui.
- 1800-luvun loppu Kylän niittyjen määrä on suurimmillaan. Elettiin niittytalouden aikaa. Metsät olivat eläinten laitumia. Pelloilla viljeltiin viljaa. Niityiltä tehtiin eläinten talviheinät.

Kuva: Kuninkaan kartasto on vanhin tiedossa oleva lehtijakoon perustuva Suomen kartasto, jonka piirsivät Ruotsin armeijan kartoitusupseerit käsityönä akvarellitekniikalla. Karttalehdet omistettiin kuninkaan käyttöön. Kartoitustyö kesti vuodesta 1776 vuoteen 1805 ja tuloksena oli monella tapaa nykyistä peruskarttaakin havainnollisempi kuvaus.

94
91
1

A 80 Perniä

Charta öfver BOND-TYKÖ BYS AKKRAR,

I Åbo Län, Kaitiko Härad och Björne
Socken, afsmätta af underlekmad wice
Landtmätare, uppnå wederbör lig begäran,
år 1812.

Sim. Grönlund

Tejkö

Samsällighets

Öfrige

Åger

Sallhö.

Här

Öfver Ången.

Omkring

Ålne Mått

Kuva: Talonpojan Teijon peltokartta vuodelta 1812

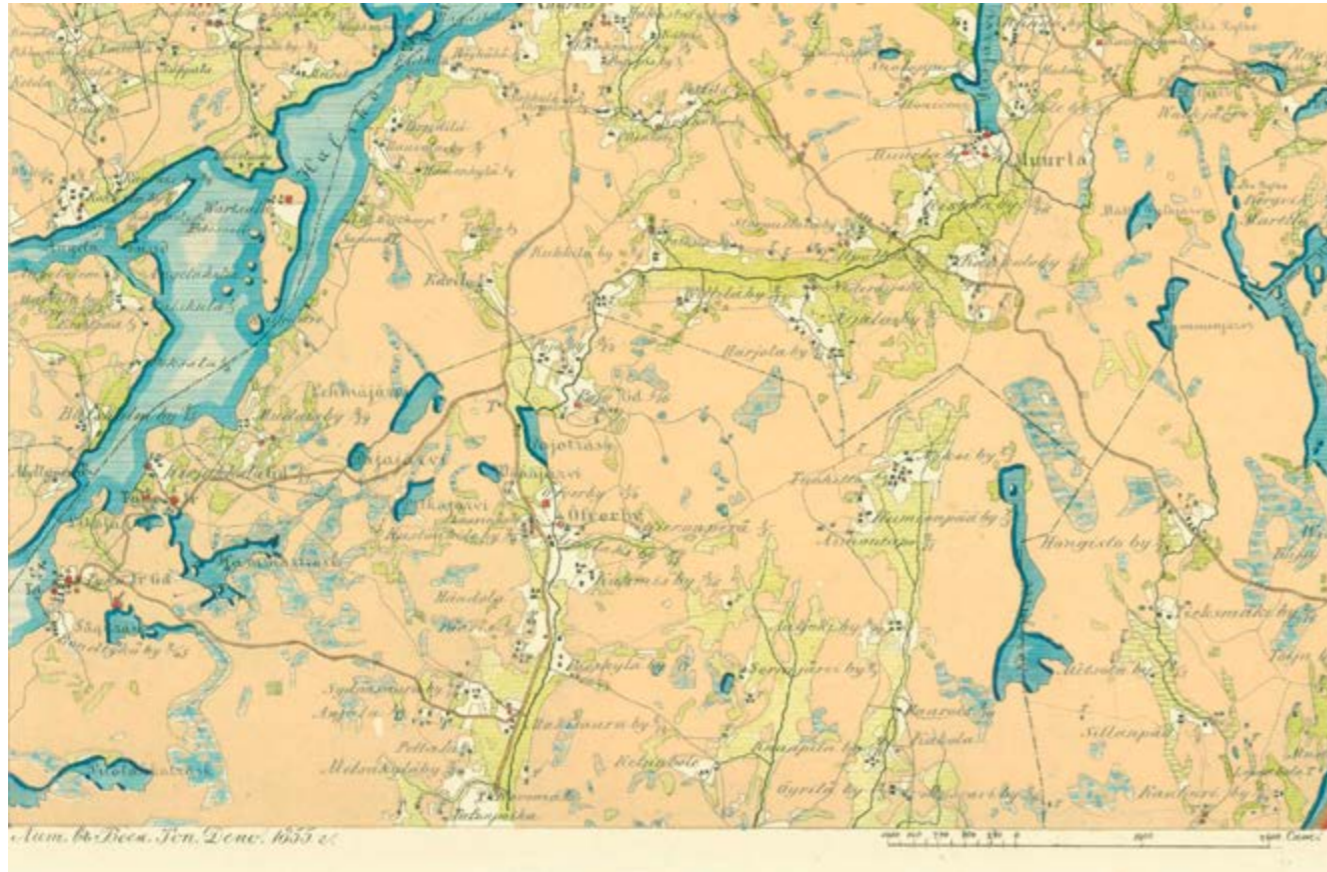
I^{te} DELEN.
KARTA

Muddas Bys i Ushela Socken
Kallio Kirud och A. B. C. L. A. S. Ager

upplagd genom öfversättning och tillägg af en allmogens mätning från
Åren 1796 till 1803 af Carl Wijkman följande
Bys i Ushela Socken, Åren 1802 och 1803 af Carl Wijkman följande
År 1831, samt öfversättad
År 1834 af
J. Wallander

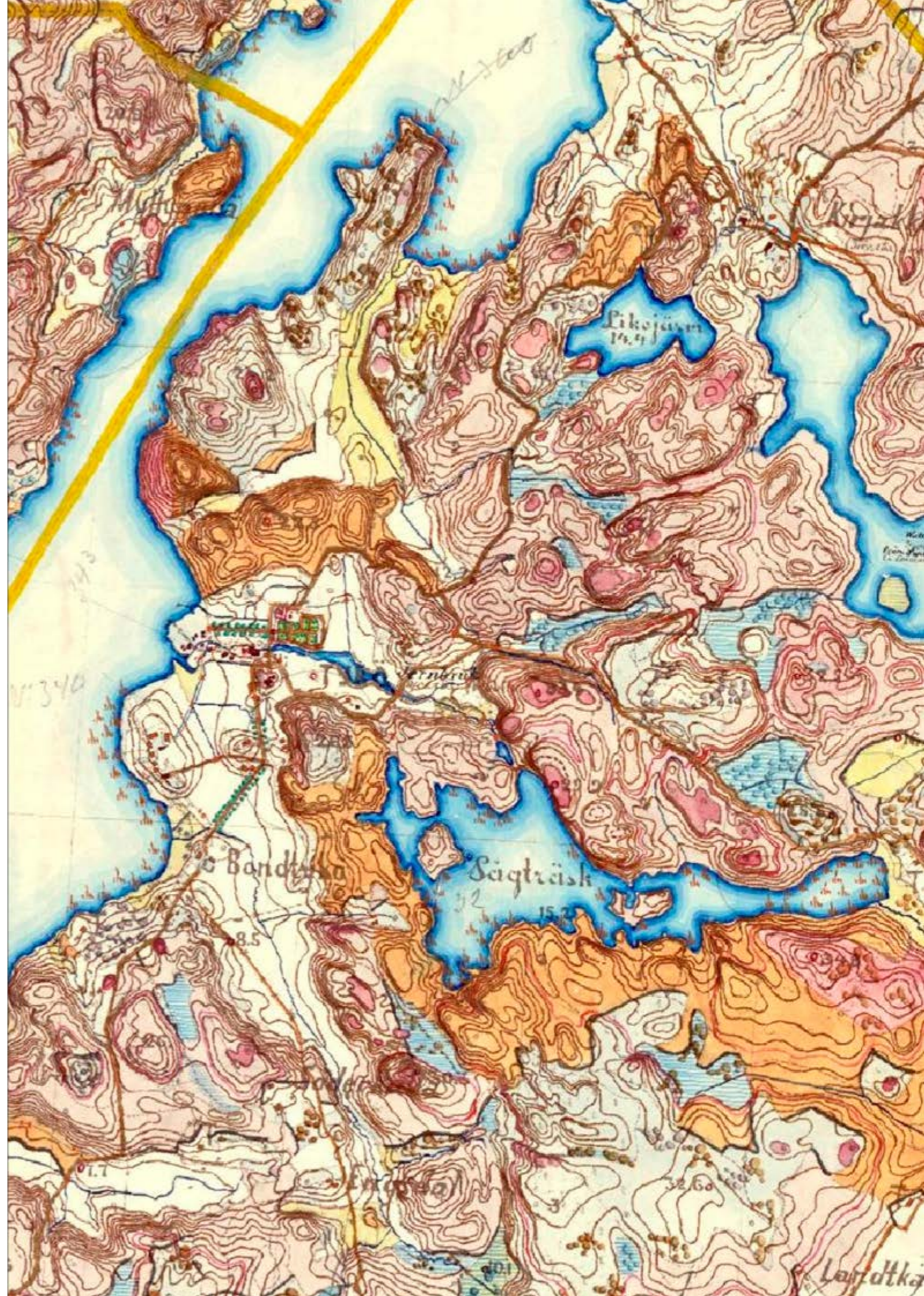

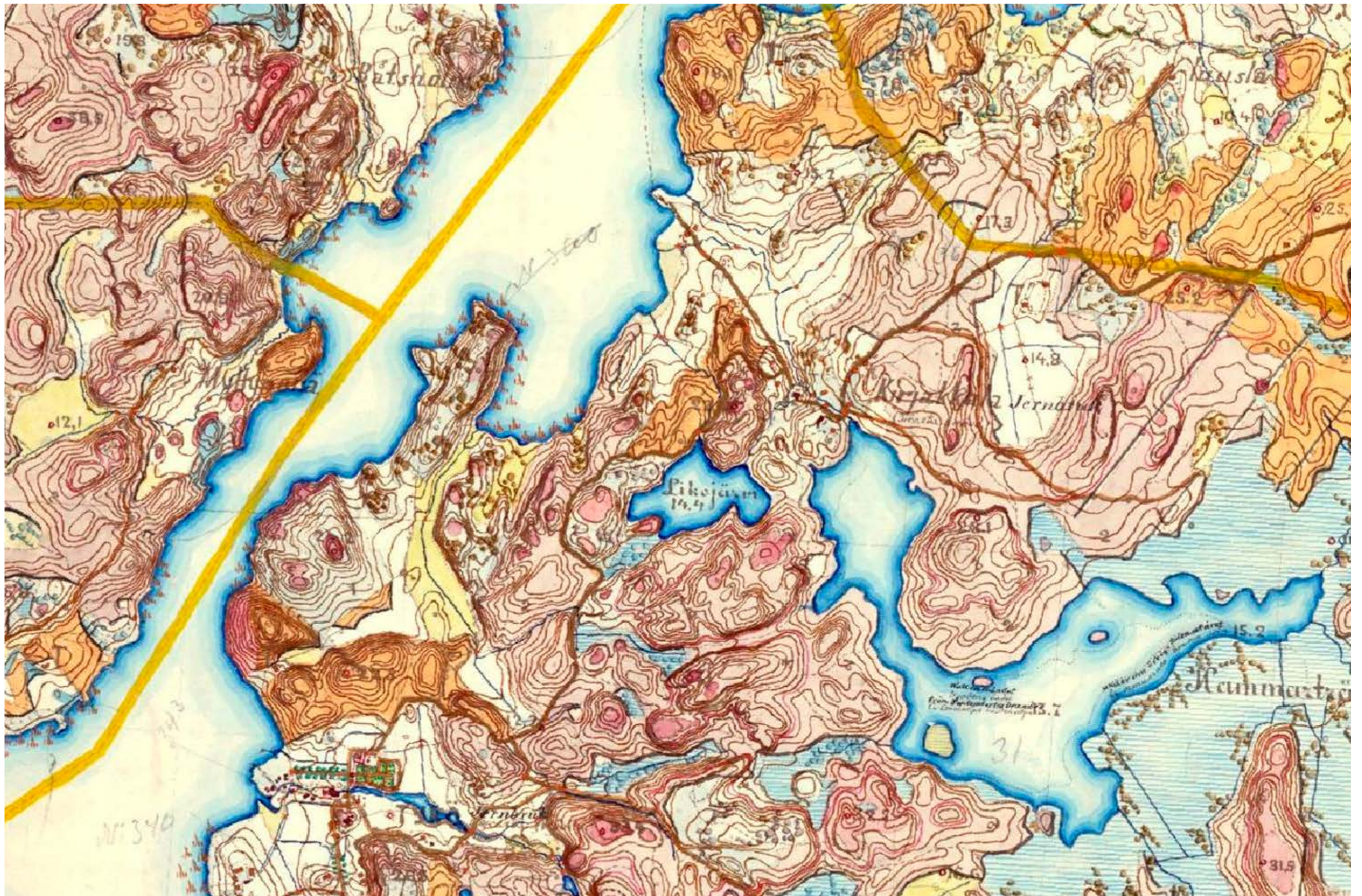
Kuva: Mutaisten Isojakokartta vuodelta 1834.

Kuva: Topografiakartta vuodelta 1855, ns. Kalmbergin kartasto. Krimin sodan tapahtumat osoittivat rannikkoalueiden puutteellisen kartoituksen, jonka vuoksi Suomeen lähetettiin venäläisiä sotilastopografeja. Heidän tehtävänä oli laatia kartasto Imatran seudulta Heinolaan, Tampereelle ja Poriin ulottuvan linjan eteläpuoliselle alueelle. Kalmbergin kartasto kuvaa yksityiskohtaisesti paikannimistön, kirkot, linnoitukset, tehtaat, myllyt, tiet postiasemineen ja kievareineen, kylät, kaupungit, tilat ja torpat. Kylännimien jäljessä seuraava murtoluku kertoo kylän kantatalojen lukumäärän suhteessa savujen lukumäärään

Kuva oik.: Senaatin kartta, Teijo 1800–1900-luvulta (Lounaispaikka 2019). Senaatin kartastoksi kutsutaan Venäjän armeijan topografisten joukkojen 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa laatimia Etelä-Suomen karttoja, joiden mittakaava on 1:21 000. Suomen valtio osallistui kartoituskustannuksiin ja sai sen vuoksi kaksi valokuvajäljennöstä kustakin alkuperäisestä karttalehdestä. Jäljennöksistä muodostettiin kaksi identtistä karttasarjaa.

- 1900-luku Mullistava huomattavien teknologisten, ideologisten, yhteiskunnallisten ja lääketieteellisten edistysaskelten vuosisata. Ensimmäiset ihmiset kävivät kuun pinnalla. Myös sodat saavuttivat ennennäkemättömät mittasuhteet. Lähes jokainen elämän osa-alue mullistui länsimaissa.
- 1904 Kirjakkalan nappitehdas aloitti toimintansa. Nappitehtaasta vietiin nappeja aina Japanin armeijalle saakka. Mathildedalin ruukin putlaus- ja valssilaitos lopetettiin.
- 1908 Sammutettiin yli 200-vuotta palanut Teijon masuunin tuli.
- 1910-luku Käytiin ensimmäinen maailmansota, koettiin sortokausi, voimaan tuli torpparilaki. Suomi oli syntyessään sananmukaisesti nuori kansakunta, vuonna 1917 suomalaisista 35 prosenttia oli alle 15-vuotiaita ja puolet alle 25-vuotiaita. Suomi oli itsenäistyessään maatalousvaltainen maa.
- 1910 Kirjakkalan kansakoulu rakennettiin.
- 1912–1913 Teijon nykyinen koulu rakennettiin.
- 1917 Suomi itsenäistyi. Mathildedalin ruukin alueelle perustettiin laivatelakka. Perustettiin Åbo Akademi.
- 1918 Valtio otti julkisten teiden rakentamisen vastuulle.
- 1920-luku Torpparit itsenäistyivät. Elettiin voimakasta ja dynaamista uudistumisen vaihetta. Modernismin vuosikymmen, ihmiset kokivat elävänsä jonkinlaisessa välitilassa matkalla vanhasta uuteen. Vuosikymmen oli merkittävää eheytyksen aikaa sotien jälkeen. Suomi oli edelleen maatalous- yhteiskunta.
- 1920 Teijon ruukinkartanon uudistuksessa palautettiin 1800-luvulla hävitetty puutarha keskiakseli. Teijon ruukinpatruunaksi tuli vapaaherra C. G. Wrede. Perustettiin Turun yliopisto.
- 1920–1930 Valtaosa Kuninkaantien osuuksista jäi syrjään liikenteeltä tienparannuksissa, kun autoistumisen vuoksi tietä oikaistiin ja levennettiin.
- 1925 Maavero lakkautettiin. Käsitteet: perintötila, rälsstitila ja kruunun-tila menettivät merkityksensä verovelvollisuuden perusteena Suomessa.
- 1928 Salossa aloitti Nordell & Koskinen avoin yhtiö, joka valmisti radiovastaanottimia.
- 1929 Turun messut, Turku täytti 700 vuotta.
- 1930-luku Vuosikymmentä leimasivat jyrkät vastakohtaisuudet ja poliittiset ääri-ilmiöt, alkupuoli talouslaman ja puutteen aikaa, loppupuoli talouskasvun aikaa. Vuosikymmen päättyi katastrofiin Neuvostoliiton hyökättyä maahan marraskuussa 1939. Suomi oli edelleen maatalousyhteiskunta. Varsinais-Suomen asukasluku oli 200 000.

1930-luvulla	Mutaisten rannassa toimi tiilitehdas.
1930	Teijon kirkon kunnostus.
1935	Lotta-Svärd järjestö perustettiin.
1939	Talvisota syttyi marraskuussa ja Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen. Sota kesti 105 päivää. Kahvin ja sokerin säännöstely alkoi.
1940-luku	Toinen maailmansota päättyi ja tuli jälleenrakennusaika- kausi. Sodat hallitsivat vuosikymmenen alkupuolta, vuosikymmenen loppupuoli oli sodan jälkipyykin pesemistä ja vaaran vuosien aikaa. Levottoman vuosikymmenen aikana Suomen tasavallan presidenttinä toimi neljä henkilöä. Varsinais-Suomen asukasluku oli 300 000.
1940–1944	Käytiin talvi- ja jatkosota.
1942	Perunan ja juuresten säännöstely alkoi.
1944	Äänestysikä laskettiin 21 vuoteen.
1948	Ilmainen kouluruokailu.
1950-luku	Jälleenrakennuskausi jatkui ja sitä seurasi maa- ja metsätalouden modernisaatio. Suomessa oli vielä maatalousvaltainen runsaan neljän miljoonan ihmisen yhtenäiskulttuuri, joka kaupungistui ja teollistui ripeää tahtia. Vuosikymmen oli suomalaisen muotoilun ja arkkitehtuurin kultakausi.
1950-luvun alku	Metsätyön mullistuivat, ensimmäiset moottorisahat ilmestyivät ja puutavara lähti kuorma-auton kyydissä tienvarresta.

Kuva: Robert Bremer rakennutti Teijon kirkon kiitokseksi seurakunnalle vuonna 1829, koska hänen ennustamaa vedenpaisumusta ei tullutkaan.

1954	Kahvin ja sokerin säännöstely loppui.
1956	Kirjakkalan nappitehdas paloi.
1957	Merenkulkuneuvo Antti Wihuri osti Teijon ruukin ja perusti sinne telakan.
1960-luku	Tapahtui muutos maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teollisuusmaaksi, suuren murroksen vuosikymmenen, suuri muuttoliike maalta kaupunkiin. Suurten ikäluokkien kapina silloin vallitsevaa järjestelmää vastaan, ammattiyhdistysten vaikutusvalta nousi, elintaso nousi. Maaseutu alkoi taantua ja teollisuus keskittyi etelään. Varsinais-Suomessa oli 72 kuntaa.
1960	Valmistui kallioon louhittu telakka-allas Teijolla. Salosta tuli kaupunki.
1961	Teijon Tehtaan Oy sulautui kahdeksan muun yhtiön kanssa Wihuri-Yhtymä Oy:ksi.
1967–1968	Strömman uusi kanava rakennettiin.
1970-luku	Maatalousväestön määrä väheni. Aikakautta leimaa kaupungistuminen ja maaltamuutto. Suomi rikastui, ympäristötietoisuus heräsi, oli Kekkonen aika ja YYA-sopimus, rockmusiikin tuleminen ja vihreä liikkeen synty. Varsinais-Suomen asukasluku oli 400 000.
1970	Osuuskassat muuttuivat osuuspankeiksi.
1972	Teijon kirkon tulipalo, jossa tuhoutui kirkon pagodimainen torniosa, 7-tasoinen katto sekä kellotorni.
1973	Teijon kirkon kunnostus.
1970-luvun loppu	Wihuri-Yhtymä ajautui vaikeuksiin ja Teijon Tehtailla aloitettiin saneeraus.
1978	Teijon Tehtaat rakennuksineen ja maineen myytiin Finnmekano Oy:lle.
1980-luku	Suomessa elettiin vahvan hyvinvointivaltion aikaa, oli voimakas taloudellinen nousukausi, Kekkonen luopui vallasta, Koivisto valittiin presidentiksi. Aikakautta leimasi kasinotalous. Lähennyttiin Eurooppaa. Berliinin muuri murtui.
1982	Reijo Meriläisen Meri-Teijo Oy hankki Teijon kartanon sekä Mathildedalin matkailutarkoituksiin.
1983	Valtio osti Teijon Tehtaiden jäljellä olevat metsät, noin 3500 ha.
1984	Teijon Alueen Kyläyhdistys aloitti toimintansa.
1985	Teijoon perustettiin alumiiniosasto ja Teijossa alettiin valmistaa alumiiniveneitä.

1990-luku Aikakautta leimasivat liittyminen EU:hun, lama, yritysten konkurssit, suurtyöttömyys, Suomen ja Neuvostoliiton välisen YYA-sopimuksen raukeaminen Neuvostoliiton romahtaessa vuonna 1991 ja Suomen liittyminen vuoden 1995 alussa Euroopan unionin jäseneksi.

1990-luvulla Teijon kirkon kunnostus.

1991 Valtio perusti Teijon retkeilyalueen n. 2500 ha alalle.

1994 Estonia-laiva upposi.

1995 Meri-Teijo Oy:n konkurssissa sen omistukset joutuivat Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy:n haltuun.

1997 Teijon Alueen Kyläyhdistys rekisteröitiin.

1999 Teijon ruukin merkittävimmät rakennukset sekä kartanon puisto suojeltiin ympäristöministeriön päätöksellä.

2000-luku Siirryttiin euroon, elettiin Nokian menestystarinaa, oli sekä nousukausi että lama ja finanssikriisi. Suomi oli jälkiteollinen runsaan viiden miljoonan ihmisen yhteiskunta. Tarja Halonen valittiin presidentiksi, internet ja matkapuhelimet yleistyivät. Suomi kansainvälistyi taloudellisesti ja kulttuurisesti.

2000 Kirjailija Kai Linnilä kirjoitti Teijon kyläsaunasta teoksessa Punainen tupa ja erämaa:

”Kyläsauna on rakennuksena luultavasti yli 220 vuotta vanha. Puron varrella ja aika lähellä merivettä pytinki oli ensin sata vuotta pyykkitupa, ja toisen vuosisadan se on palvellut saunana. Paksut kiviseinät hautovat pehmeän löylyn. Muurien lämmössä on eri lailla ikaikainen olo kuin hirsiseinien sisässä.

Kivisauna liittyy kaupunkien ja teollisuuden kulttuuriin, tukkipuinen erä- ja maaseutuperinteeseen. Teijon sauna on kuin keskiaikaisten kaupunkien kivisaunat. Samanlaisia yleisiä kylpypaikkoja oli aina 1960-luvulle saakka jokaisessa kaupungissa ja miltei jokaisella teollisuuspaikkakunnalla. Suuri huone, iso kiuas ja korkeat lauteet.

Teijolaiselle saunalle antaa lisäarvoa solisevan puron uimapaikka. Teijon kylätoimikunnan saunaillat vilkastuivat ympärivuotiseksi, kun äijät keksivät mainostaa kivisaunaansa avantouintipaikkana, vaikkei varsinaista jääläpeä tuurnatakaan. 1600-luvulta puhtauden temppelinä palvelleen ruukin kivirakennuksen ohi virtaa vuolas joki, jonka vesi ei koskaan jäädy. Uomaan koverrettu lisälampare on sydäntalvella kylmempi kuin yksikään avanto. Virtaavan veden lämpö painuu jopa alle nollan.”

2002 Aloitettiin Teijon alueen viitoituksen ja ympäristön laadun parantaminen -hanke, jossa suunniteltiin nykyisinkin käytössä olevat vihreät opastussoikiot Teijon alueen kyliin.

2004 Perustettiin Mathildedalin kulttuuriyhdistys.

Kuva: Teijon alueen kyltien yhdenmukainen ilme on saatu aikaa yli neljälläkymmenellä soikiokyltillä.

Kuva: Teijon kansallispuiston avajaisia vietettiin vuonna 2015.

2006 Teijon kyltien ensimmäinen kyläsuunnitelma julkaistiin.

2007 Sucros Oy:n omistama sokeritehdas suljettiin.

2008 Varsinais-Suomessa oli 53 kuntaa.

2009 Suomen suurin kuntaliitos. Halikko, Kiikala, Kisko, Kuusjoki, Muurla, Perniö, Pertteli, Salo, Suomensjärvi ja Särkisalo yhdistyivät.

2010-luku Vuosikymmentä leimaa maahanmuuttajat, lama, työttömyys, sosiaalinen media, maahanmuuttokeskustelu ja digitalisaatio. Talouden suurimmat ongelmat johtuvat viennin ongelmista ja rakennemuutoksen jälkeisestä työttömyydestä. Hyvinvointiyhteiskunnan muuttuminen. Ilmastonmuutoksen uhka.

2010 Teijo valittiin Varsinais-Suomen Vuoden Kyläksi. Toinen kyläsuunnitelma julkaistiin. Teijon hautausmaa luovutettiin Salon seurakunnalle. Teijon tulevan kansallispuiston alueella suoritettiin kulttuuriperintökohteiden inventointi, jossa löydettiin 30 hiilimiilukohdetta.

2011 Teijo valittiin Vuoden Kyläksi. Turku valittiin Euroopan kulttuuripääkaupungiksi.

2012 Nokia lopetti matkapuhelinten valmistuksen Salossa.

2013 Valmistui Teijon kyläsaunan remontti. Varsinais-Suomessa oli 28 kuntaa.

2015 Suomen 30. kansallispuisto perustettiin Teijolle. Kansallispuiston pinta-ala on vesialueineen n. 3500 ha.

2016 Salon kaupunki teki aiesopimuksen Hyperloop One -yhtiön kanssa 50 km pituisen liikennöintiputken rakentamisesta Salon ja Turun välille.

2017 Mathildedal oli Salon suosituin matkailukohde noin 120 000 kävijällä. Teijon alueen väkiluku oli noin 700 asukasta.

2020 Varsinais-Suomen asukasluvun arvioidaan olevan 500 000.

3 SUUNNITTELUTILANNE

Kuva: Teijolla on totuttu hanketyöhön ja talkoointoa löytyy.

Maankäytön suunnittelulla luodaan arvoja ja historiaa, ja kaavoituksen avulla jäsenellään ja analysoidaan ympäristöä sekä hallitaan sen muutosta. Ihanteet ja arvot ovat aina aikaan sidottuja ja sukupolvien välinen yhteys on ihmiskunnan yksi perusarvoista. Kaavoitettaessa lopputulosta tulisi ajatella kolmiulotteisesti, sillä kaikki muutokset tai muuttamatta jättämiset näkyvät maisemassa.

Maankäytön suunnittelun lähtökohtana ovat maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) ja maankäyttö- ja rakennusasetus (MRA) sekä valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT). Alueiden käytön suunnittelulla pyritään muun muassa edistämään turvallisen, terveellisen, viihtyisän ja sosiaalisesti toimivan elin- ja toimintaympäristön luomista. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen alueiden käytön ohjausjärjestelmään kuuluvat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Järjestelmä on hierarkkinen siten, että yleispiirteisempi kaava ohjaa yksityiskohtaisemman kaavan laadintaa ja muuttamista.

Teijon alueella on toiminut aikoinaan Mathildedalin, Teijon ja Kirjakkalan ruukit, jotka sijaitsevat vain muutaman kilometrin etäisyydeltä toisistaan meren rannalla. Kirjakkalan ja Teijon ruukit on perustettu vuonna 1686 ja Mathildedalin ruukki myöhemmin vuonna 1852. Yhdessä nämä vanhat ruukkikylät muodostavat kulttuurihistoriallisen nähtävyysskokonaisuuden, jossa on nähtävillä suomalaisen raudanvalmistuksen eri vaiheita sekä ruukkiyhteisöjen rakennetta työväen ja patruunoiden asuntoineen.

Kuva: Vanhoja ruukkien aikaisia rakennuksia Mathildedalissa ja Teijolla.

3.1 MAAKUNTAKAAVA

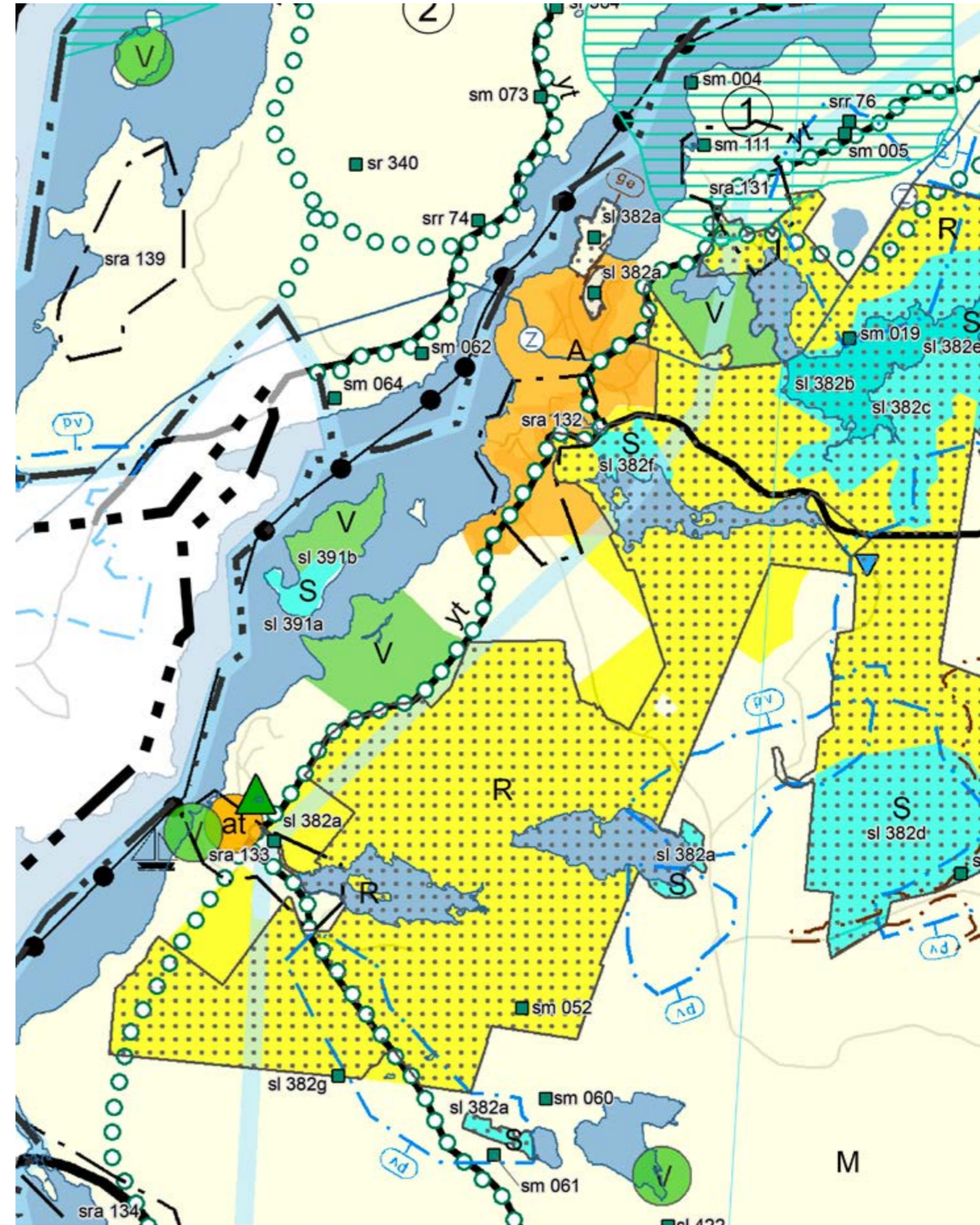
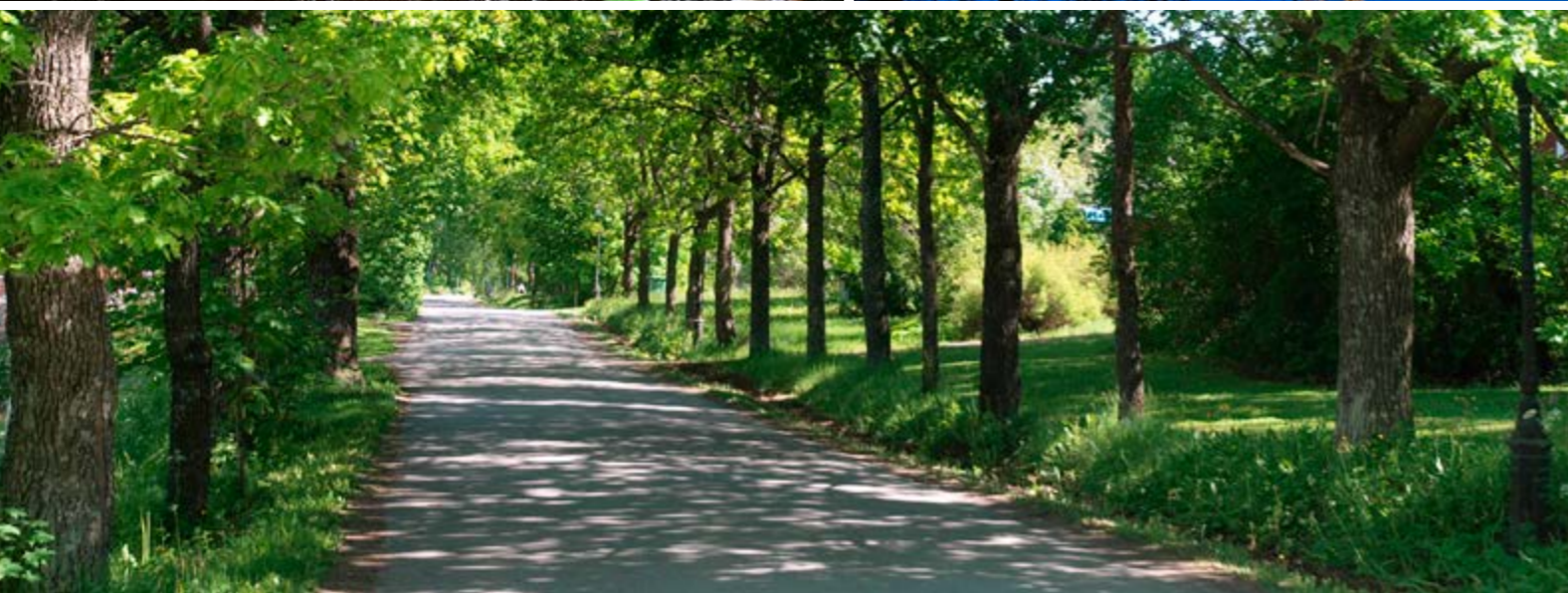
Maakuntakaava ohjaa maakunnan alueiden käytön suunnittelua ja sen suunnittelusta vastaavat maakuntien liitot. Maakuntakaavan hyväksyy maakuntavaltuusto ja se vahvistetaan ympäristöministeriössä. Sen suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet ja sovitetaan ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa.

Alueella on 12.11.2008 vahvistettu Salon seudun maakuntakaava. Maakuntakaavassa Teijon ja Mathildedalin kylät on merkitty taajamatoimintojen alueiksi, jotka ovat valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittäviä asumisen ja muiden taajamatoimintojen alueita. Näillä alueilla maankäytön- ja toimintojen suunnittelulla tulee turvata peruspalveluiden säilyminen ja uudet asuinalueet tulee suunnitella olevaan rakentamiseen tukeutuen.

Teijon golfalue sekä Mathildedalin puistometsä on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittäviä ulkoilu- ja virkistysalueita. Keltaisella maakuntakaavaan on merkitty retkeilyalue, joka on myös Natura 2000 -aluetta. Natura-aluetta ovat myös turkoosilla merkityt suojelualueet joiden alueella suunnitelmien ja toimenpiteiden tulee olla luonnonarvoja turvaavia ja edistäviä. Natura 2000 -alueeseen kuuluvat myös alueen järvet Matildanjärvi, Puolakkajärvi sekä Sahajärvi. Alueen halki kulkee myös ulkoilureitti, jonka alueella olevat talousmetsäalueet tulee hoitaa puistomaisina kokonaisuuksina.

Kuvat: Sahajärvi ja Matildanjärvi kuuluvat Teijon kansallispuistoon.

Kuva alhaalla: Mathildedalin tammikuja Matildan puistotiellä.

Kuva: Salon maakuntakaava valmistui 2008. Kaavaan on merkitty Teijon kansallispuisto, joka on suojelualuetta.

3.2 YLEISKAAVA

Yleiskaava on kunnan laatima yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, jonka avulla ratkaistaan tavoitellun kehityksen periaatteet (MRL§35). Yleiskaavan tehtävänä on esimerkiksi asutuksen, virkistysalueiden, työpaikkojen ja palvelujen sijoittaminen sekä näiden välisten yhteyksien järjestäminen.

Teijon alueella ei ole voimassa olevaa oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Alueita koskee Perniön kunnanvaltuuston 26.6.1996 hyväksymä oikeusvaikutukseton osayleiskaava. Osayleiskaavassa alue on hallinnon aluetta (PK), asuntoaluetta/rakennuslainsäädännön nojalla suojeltava alue tai -kohde (A/SR) ja virkistysaluetta (V).

3.3 ASEMAKAAVA

Asemakaava on maankäytön suunnittelussa eli kaavoituksessa yksityiskohtaisin kaava. Asemakaavassa määritellään kaavoitetun alueen tuleva käyttö, eli esim. rakennusten sijainti, koko, käyttötarkoitus, leikkipaikkojen ja pysäköintialueiden sijainti ja mitoitus, kerrosala, rakennustapaa koskien esim. julkisivumateriaalit, ääneneristysmääräykset ja tontin huleveden käyttö. Asemakaava voi koskea kokonaista asuinalueutta työ- ja virkistysalueineen tai joskus jopa vain yhtä tonttia. Asemakaava on kunnan laatima.

Mathildedalin asemakaavallinen sommitelu on korkeatasoinen. Mathildedalin alueella sijaitsee ruukinkartanon 1800-luvun puolivälissä rakennettu kaksikerroksinen päärakennus, jonka siipirakennuksissa on ollut virkailijoiden asuntoja

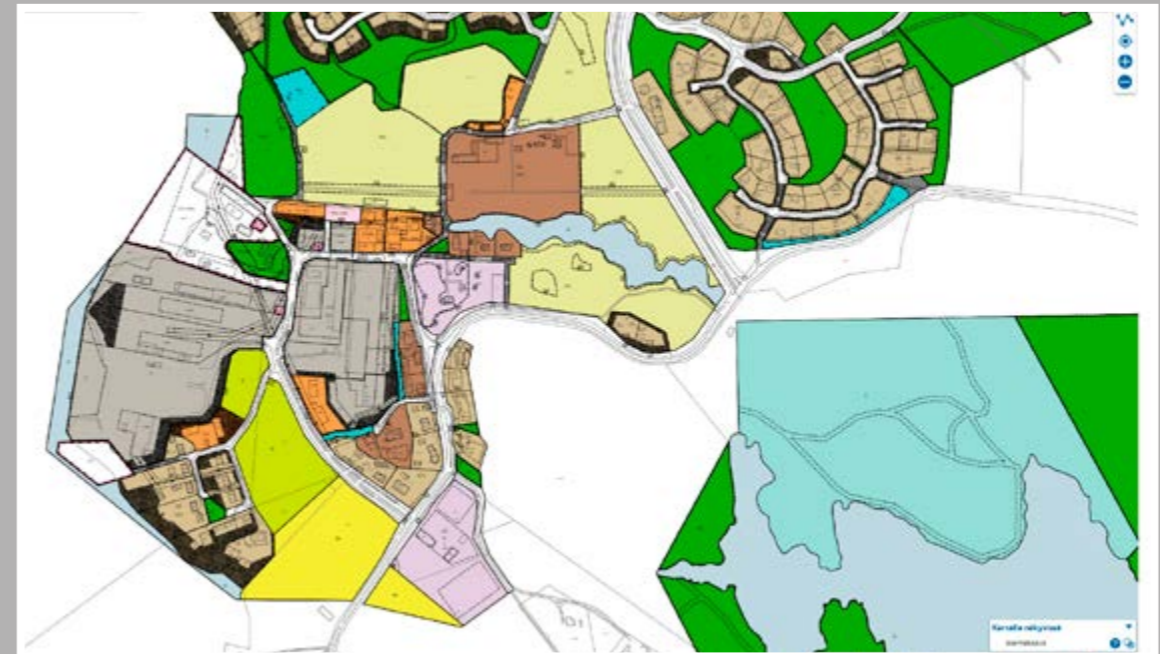
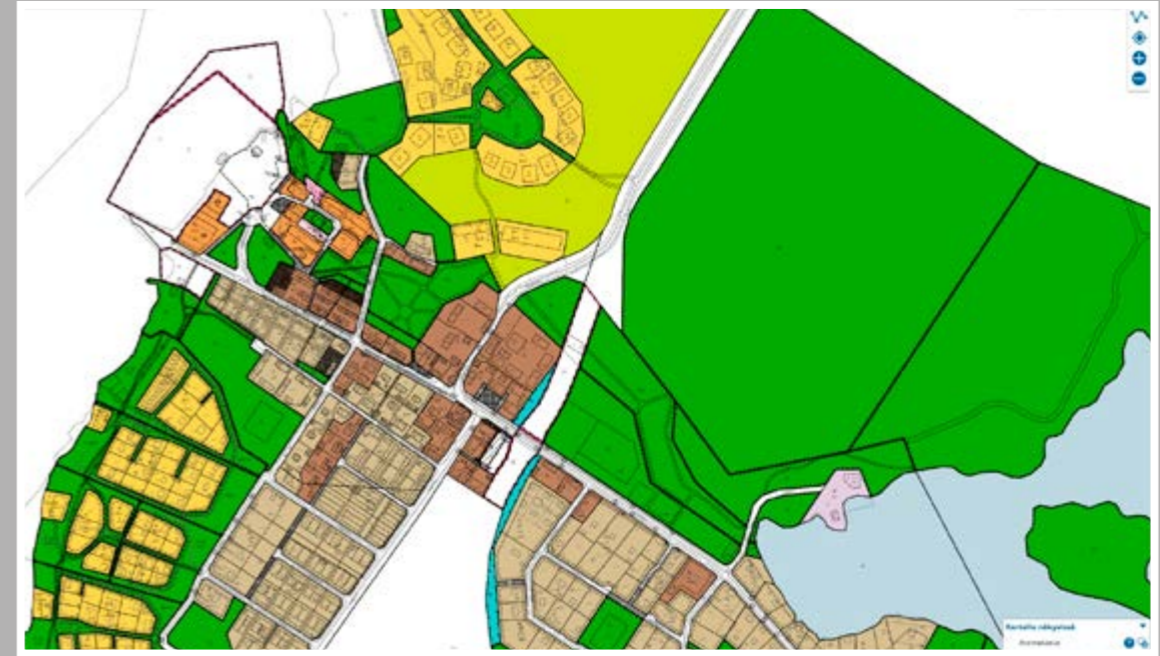
Kuvat: Näkymä Teijon kirkonmäeltä.

ja kartanon ympärillä on useita talousrakennuksia. Kaksi kaksikerroksista työväenkasarmia on rakennettu 1880-luvulla ja pääosa alueen työväenrakennuksista on 1800-luvulta. Työväenrakennuksia on rakennettu vielä 1917 vuonnakin ja vanhojen rakennusten vierelle on rakennettu uusia rakennuksia 1900-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa.

Asemakaavakartassa näkyy oranssilla palvelurakennusten korttelialue, tummempalla ruskealla asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue, vaaleammalla ruskealla asuinpienalojen kortteli sekä keltaisella loma-asuntojen korttelialue. Vihreällä on merkitty virkistysalueet, joita ovat puistot, lähivirkistysalueet, leikkipuistot, urheilu- ja virkistyspalveluiden alue, retkeily- ja ulkoilualue sekä uimaranta-alue. Lisäksi vaaleammalla vihreällä on merkitty maa- ja metsätalousalue joka on Mathildedalissa metsäaluetta, koska alueella ei sijaitse ollenkaan viljelyksessä olevia peltoja

Teijon asemakaavakartassa näkyy harmaalla teollisuus- ja varastorakennusten korttelialue ja vaalean ruskealla asuinrakennusten, rivitalojen, asuinpienalojen sekä erillispientalojen korttelialueet ja oranssit alueet ovat liikerakennusten korttelialueita. Kirkonalue on merkitty karttaan sinipunaisena ja hautausmaa turkoosilla. Vaaleanvihreällä on merkitty maa- ja metsätalousvaltaiset alueet ja keltaisella maisemallisesti arvokas peltoalue. Tummanvihreät ovat taas puistoja ja lähivirkistysalueita.

Kuvat: Mathildedalin ja Teijon asemakaavakartat.

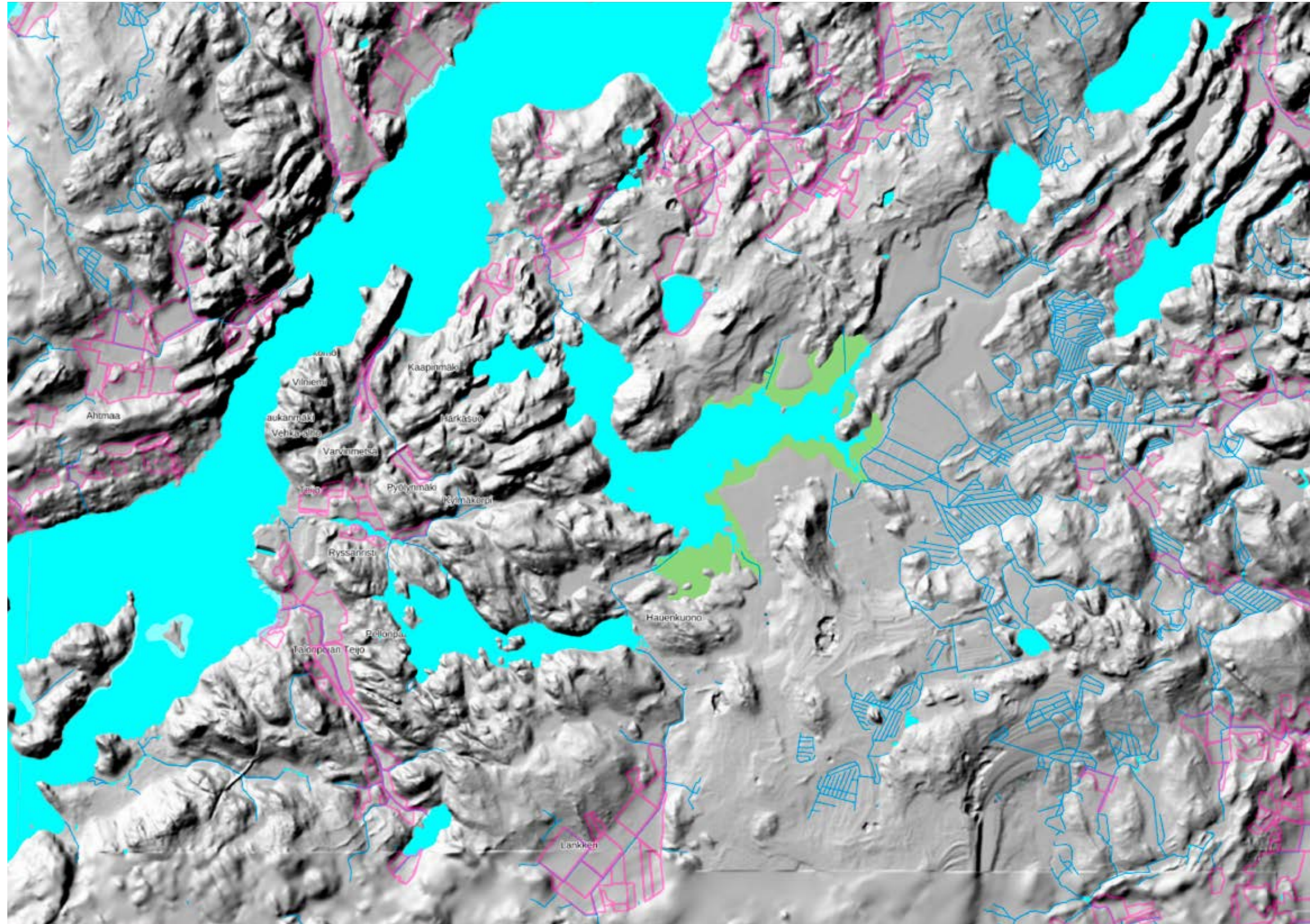
4 TEIJON MAISEMAN TARINA

Teijon alueen maisema kuten koko Suomen maisema nykyisenään on suurelta osin jääkauden muovaamaa. Mannerjää on murtanut ja hionut peruskalliota, raivannut kallioperän rikkonaisiin alueisiin laaksoja ja synnytti mm. harjujen ja hii-denkirnujen kaltaisia pinnanmuodostumia. Viimeisimmän jääkauden aikana virtaavan mannerjään arvioidaan kuluttaneen Suomen kallioperää noin seitsemän metrin verran. Kulutus synnytti monenlaisia pinnanmuotoja, kuten rannikkoseudulle tyypillisen silokalliot.

Suomen maaperä on syntynyt pääosin viimeisimmän Veiksel-jääkauden loppuvaiheessa. Suomen kallioperä taas on osa Fennoskandian kilpeä ja se on iältään Euroopan vanhin ja uusimpien tutkimusten mukaan myös paksuin. Suurimmalta osin Suomen kallioperän arvellaan muodostuneen 2800–2700 miljoona vuotta sitten. Suomen kallioperä on syntynyt tuhansien miljoonien vuosien kuluessa ja on muodostunut monenlaisten mullistusten tuloksena.

Kasvillisuus on maiseman nuorin osa. Ensimmäiset ruohokasvit ovat ilmestyneet maisemaan vasta noin 9900 vuotta sitten jään vetäytyessä. Puista ensimmäinen tulokas on ollut koivu, joka levisi nopeasti koivumetsiköiksi, jotka alussa ovat olleet nykyisten tunturikoivikoiden kaltaisia. Mänty on ilmestynyt noin 9000 vuotta sitten ja jalojen lehtipuiden valtakausi on ollut 8000–5000 vuotta sitten ilmaston lämpenemisen aikaan. Kun ilmasto alkoi viiletä noin 5000 vuotta sitten, jalot lehtipuut katosivat ja kuusi levisi kilpailemaan elintilasta koivun ja männyn kanssa.

Salon alue voidaan jakaa maantieteellisesti kolmeen eri osaan ja Teijon kylät sijaitsevat rannikon rikkonaisen kalliomäkisessä maastossa, jossa merestä nousee useita kallioisia saaria ja rannat ovat jyrkkiä ja kallioisia.

Kuva: Teijon korkokartassa näkyy ranta-alueiden jyrkät reunat ja vaihteleva maasto. Peltolohkot näkyvät vaaleanpunaisella ja Salon alueeksi niitä on epätyypillisen vähän johtuen suurista korkeusvaihteluista.

4.1 MAISEMA JA MAANKÄYTÖN HISTORIA

Suuri osa Saloa oli 10 000 vuotta sitten jääkauden päättyessä veden peitossa. Vielä 6000 eaa Salon alueella oli asumiseen soveltuvaa maata ainoastaan alueen pohjoisosassa. Muinaisajan ihmisille joet olivat luonnollinen toimeentulon elinehto. Joet ovat olleet myös tien korvikkeita useiden vuosituhansien ajan ennen rautakautta ja teiden tekemistä.

Maanviljely on vakiintunut jo 600-luvulla kun peltoviljelyyn siirryttiin vähitellen. Aluksi myös Salon alueella kaskenpoltto on ollut lehtimetsissä ja lehdoissa yleistä. Kaskitalous kuitenkin heikkeni 1000-luvun jälkeen ja 1300-luvulta lähtien kylissä oli vallalla sarkajakona tunnettu pellonomistusjärjestelmä. Sarkajako ennen oli lohkojako, jossa viljelysmaat muodostuivat epä-säännöllisen muotoisista pienistä peltoalueista, joita talot viljelivät yksityisesti. 1200–1500-luvuilla Lounais-Suomessa astui voimaan maaverotus, jonka yhteydessä valtiovalan ja kirkon aloitteesta lohkojaon sijaan otettiin käyttöön sarkajako. Sarkajaossa kylien pellot mitattiin kapeiksi saroiksi ja yhden talon sarkojen leveys riippui siitä, kuinka suuri osuus talolla oli koko kylästä. Perustana oli maan yhteisomistus ja jokainen talo sai verolukunsa mukaisesti suhteessa yhtä paljon sekä hyvälaatuisia että huonoa maata ja kaikkien oli noudatettava samaa vuoroviljelyä ja tehtävä peltotyöt samanaikaisesti.

Maatalouteen on olennaisena osana kuulunut karjatalous. Kotieläimiä tarvittiin vetojuhdiksi ja toisaalta kasvinviljelyn edellytyksenä on ollut karjasta saatava lanta. Karjaa pyrittiin pitämään mahdollisimman paljon, jotta saataisiin riittävä määrä lantaa peltojen lannoittamiseksi. Toisaalta kuitenkin niittyjen määrä sääтели karjan määrää. Pellon ja niityn suhde oli 1700-luvun lopulla vielä aikakauten nähden tyydyttävä,

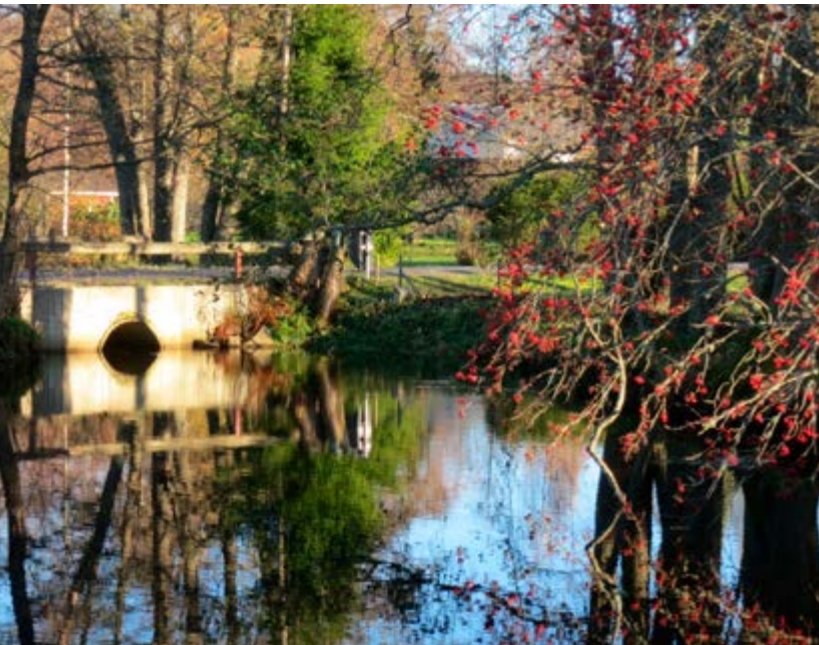
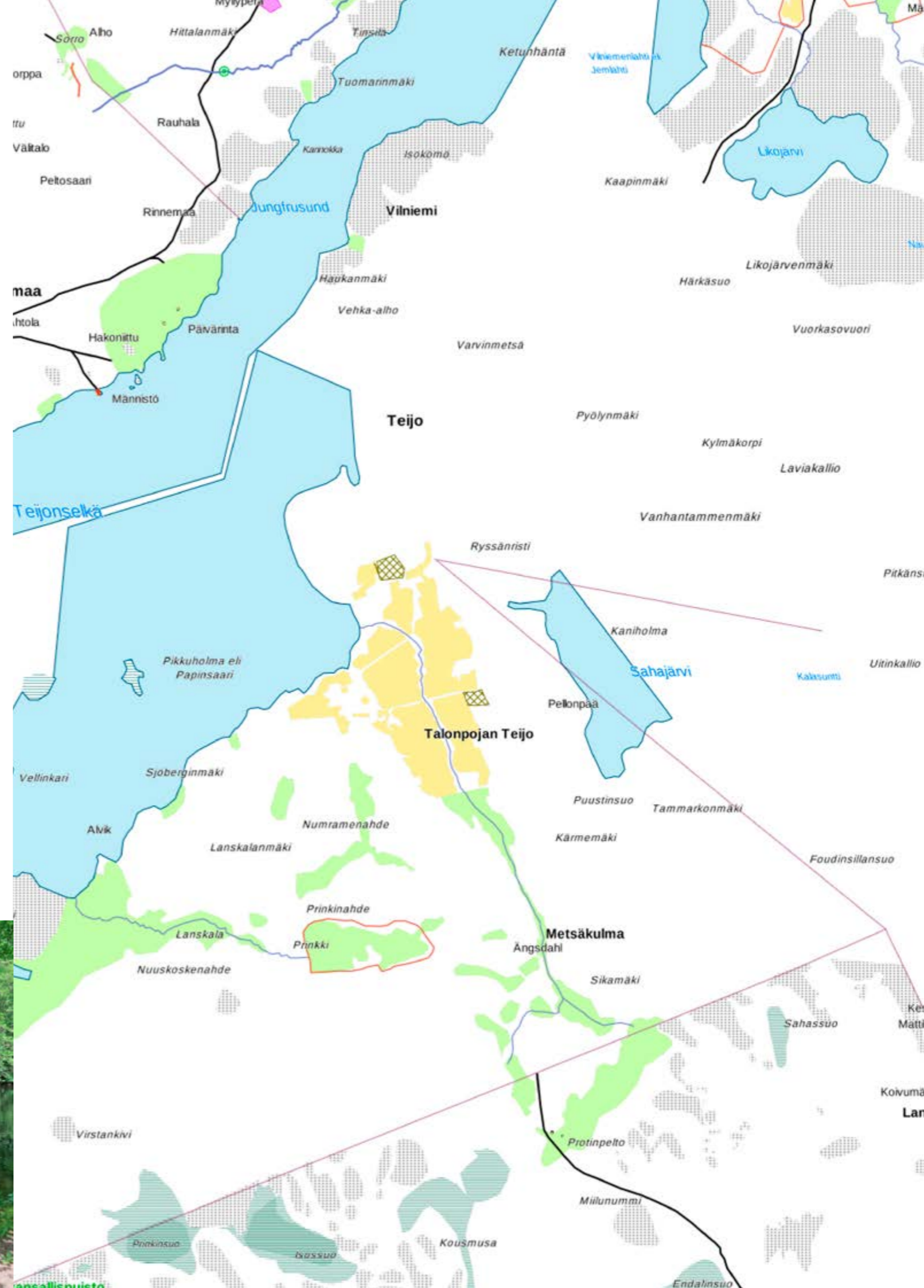
silloin niittyala oli lähes kolminkertainen peltoalaan verrattuna. 1800-luvulla pellon ja niityn suhde kuitenkin muuttui epäedullisemmaksi kun niittyjä oli enää 126 hehtaaria 100 peltohehtaaria kohden. Peltoja raivattiin suhteellisesti enemmän kuin niittyjä ja usein vanhoja niittyjä vielä tehtiin pelloiksi.

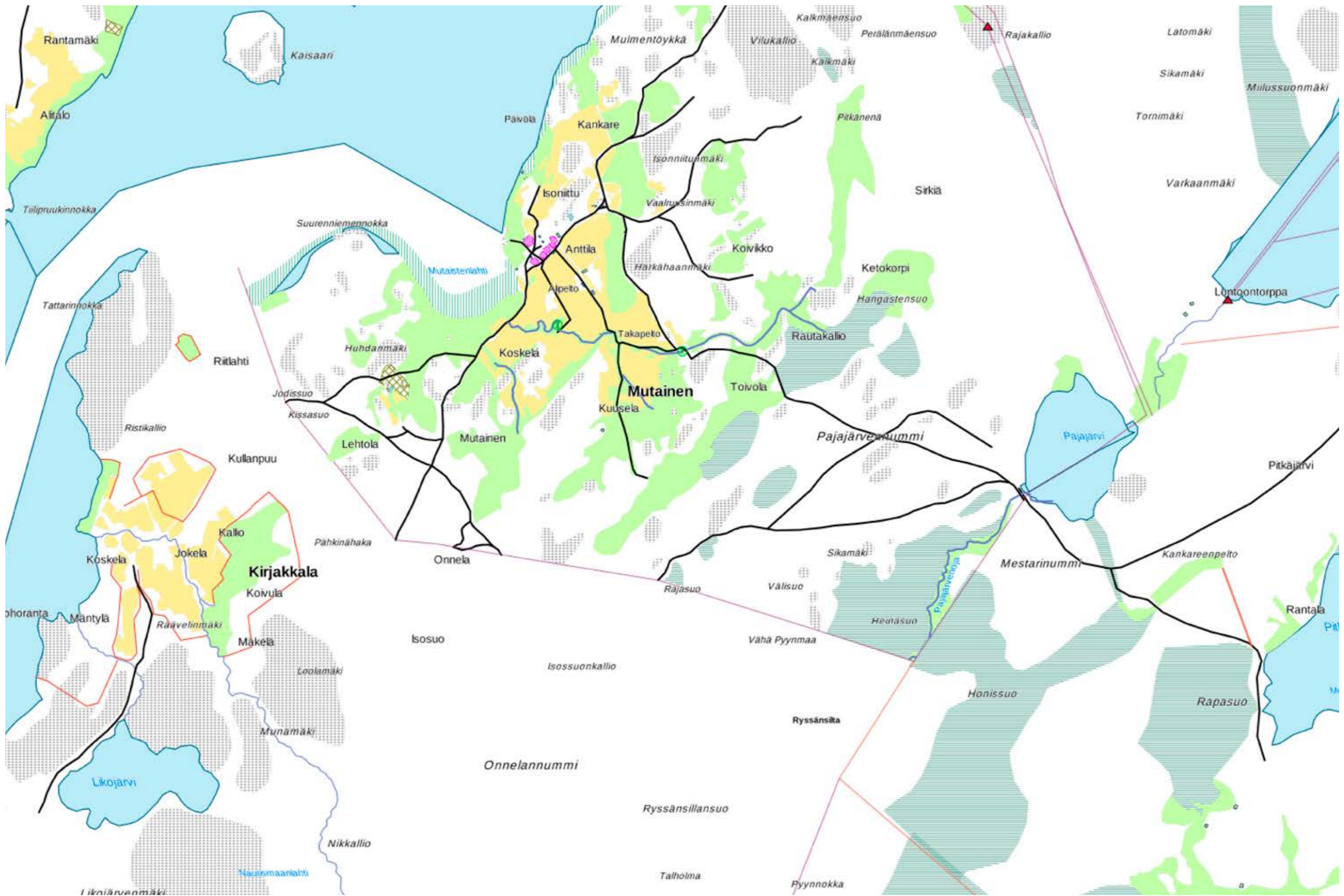
Teijon alueen ruukkikylissä vesivoima ja hiili oli sen sijaan kaiken teollisen toiminnan lähtökohtana ja maanviljely oli alueella toissijainen elinkeino. Tämä ilmenee myös maankäytön historiakartasta, jonka mukaan aluetta ovat hallinneet vesistöt sekä suuret metsä- ja suoalueet. Vesivoimaa löytyi Kirjakalasta, jossa oli laaja suoalue josta patoamisen jälkeen syntyi Hamarinjärvi (Vasarajärvi). Teijon kylässä puolestaan oli Sahajärvi ja suoalueet taustalla. Myös Sahajärven takaiset suoalueet padottiin ja saatiin masuunille voimanlähde. Mathildedalissa padottiin Matildanjärvi. Näistä kaikista tuotantopaikasta muodostui jyrkät valumat alas merenlahteen.

1700-luvun loppupuolella Ruotsin vallan viimeisinä vuosikymmeninä käynnistettiin isojako, jolla korvattiin vanha sarkajako. Peltojen jaon ohella myös aiemmin kylän yhteisinä olleet metsä- ja laidunmaat jaettiin talojen kesken niiden veroluvun mukaisesti. Isojaon tuloksena vanha ryhmäkyläasutus suurelta osin hävisi, kun tilojen rakennukset siirrettiin yhteisiltä kylätonteilta kunkin tilan tiluksille. Isojako vaikutti myös torpparilaitoksen kasvuun, kun talot saattoivat perustaa torppia saamilleen metsälohkoille.

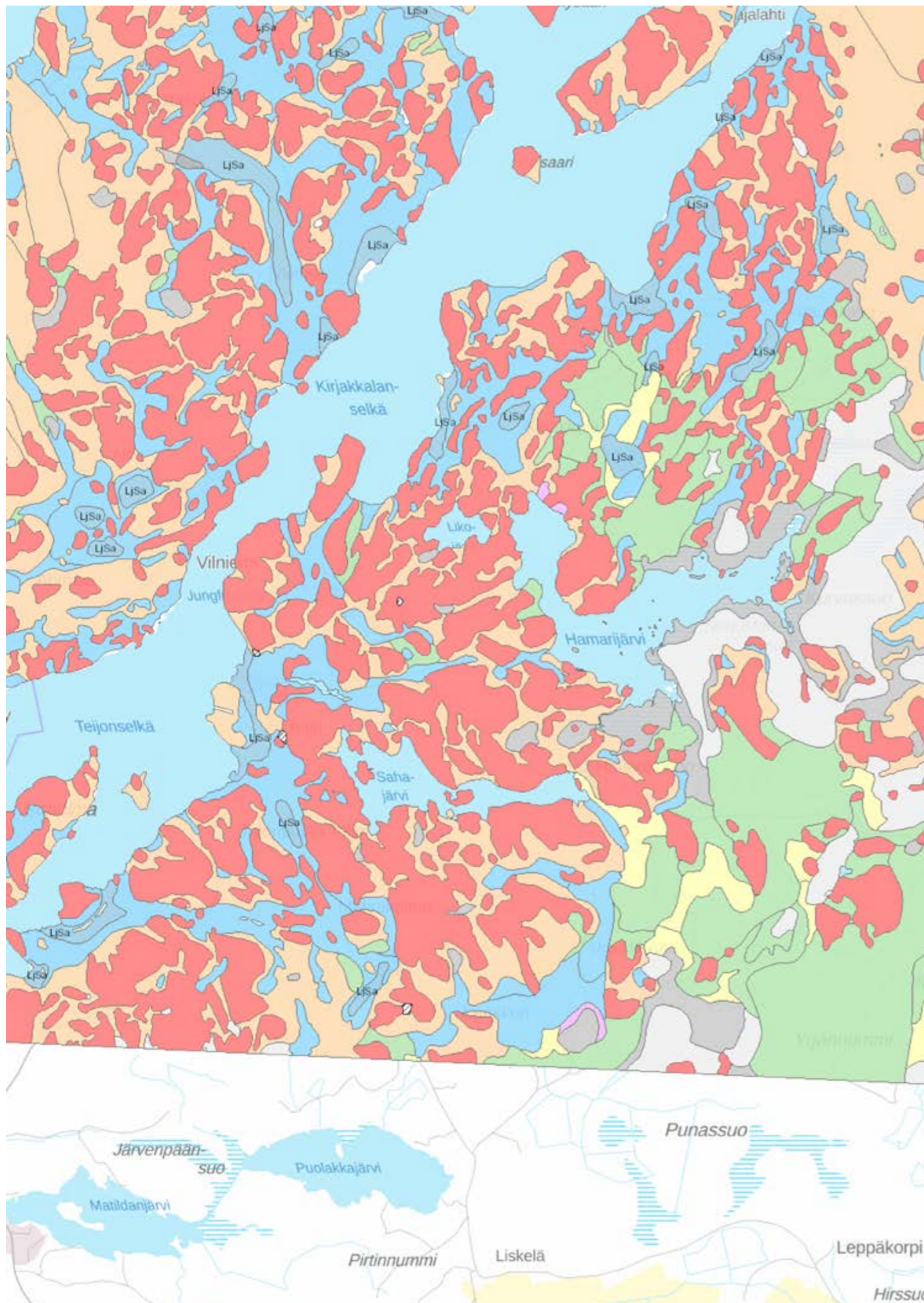
Seuraavilla sivuilla olevista kartoista näkyy isojaon aikaista maankäyttöä Teijolla. Keltaisella näkyvät pellot, vaaleanvihreällä niityt, ruudukolla hakamaat, tummanvihreällä suot ja pinkillä tonttialueet. Vanhat tielinjaukset näkyvät mustalla ja punertavat viivat ovat rajoja. Harmaat alueet ovat mäkiä.

Kuvat: Ruukkien aikaan alueen suoalueita ja järviä padottiin. Kuva oik.: Maankäytön historiaa Teijon kylässä.

Kuva: Maankäytön historiaa Kirjakkalassa ja Mutaisilla.

4.2 MAAPERÄ

Teijo on vaihtelevaa mäkimaastoa, jonka järvet – Matildanjärvi, Puolakkajärvi, Sahajärvi ja Hamarijärvi – ovat 32–39 metriä merenpinnan yläpuolella. Järvet ovat muodostuneet nykyiselleen patoamisen seurauksena. Esimerkiksi Hamarijärveä on nostettu noin neljä metriä. Järvien pinta-ala on yhteensä noin 270 hehtaaria. Järvialueen vesivoimaa käytettiin ruukkien voimanlähteenä. Silokalliot kohoavat korkeimmillaan noin 80 metriin. Kallioperän kivilaji on paria pientä poikkeusta lukuun ottamatta porfyryistä mikroliinigraniittia, minkä vuoksi maaperä on melko karua.

Maaperälle antaa leimansa kolmas salpausselkä, joka ulottuu Jurmon ja Kemiön kautta Perniöön ja jatkuu edelleen Kiikalaan ja Lounais-Hämeeseen. Maisemallisesti ja kasvillisuudeltaan arvokkaita harjuja alueella ei ole. Itä- ja eteläosien metsät ovat tyypillisiä karujen hiekkakankaiden männiköitä. Lehtoja alueella on vähän. Salpausselän läheisyys näkyy myös lähteiden runsautena. Jääkauden jäljet näkyvät myös kalliorinteiden ja -lakien muinaisrantavikoissa, joista komein on eteläosan Jeturkasti.

Kuva vas.: Maaperäkartassa vaaleansininen väri on savea, vaaleanpunainen kalliomaata, vaalea persikka on hiekkamoreenia, vaaleanvihreä hiekkaa, tummanvihreä soraa, keltainen karkeaa hietaa, vaaleanvioletti rahkaturvetta, tummanvioletti saraturvetta. Lisäksi on pari liejusvaluutta. Paikkatietoikkuna 2019.

Kuva: alla Kallioperäkartassa punainen väri tarkoittaa graniittia, kellertävä kvartsi- ja granodioriittia, sininen kiillegneisiä ja vihreä sarvivalkegneisiä. Paikkatietoikkuna 2019.

4.3 VESISTÖT JA KASVILLISUUS

Teijon ylänkö on soista ja vetistä aluetta. Alueen suot ja järvet on jo ruukinaikoina padottu vesivoiman vuoksi.

Kallioiden kasvillisuustyyppijä ovat lähes puuttomat karut jäkäläkalliot ja karut sammalkalliot sekä harvaa männikköä kasvavat karukokankaat. Karuimmilla kallioilla kasvillisuus muodostuu pääasiassa sammalista ja jäkälistä. Rinteillä kasvaa poronjäkäliä sekä torvi- ja tinajäkälä. Tavallisimpia putkilokasveja ovat kalliokohokki ja kalliohatikka sekä metsälauha ja jäykkärölli.

Teijon ylänköalueen yleisin suotyyppi on räme. Isovarpurämeillä kasvaa tyypillisesti mäntyä sekä mm. suopursua, juolukkaa, kanervaa, karpaloa, suomuurainta, tupasvillaa ja rahkasammaleita. Ylängön puuttomat ja vetiset nevat keskittyvät Puolakka- ja Matildanjärven rantamille ja ne ovat tyypiltään suursaranevoja. Valtalajeina kasvaa jouhisara ja pullosara sekä mm. tupasvilla, suokukka ja raate sekä luhtaisuuden osoittajina järviruoko, kurjenjalka ja luhtasara.

Kuvat: Kaikki Teijon kylät sijaitsevat meren rannalla

4.4 MAISEMAN RAKENNE

Varsinais-Suomi on maisemarakenteeltaan vaihtelevaa ja pienipiirteistä. Laajat ja yhtenäiset alueet ja selkeästi rajautuvat kokonaisuudet ovat harvinaisia. Varsinais-Suomen kallioperä on voimakkaasti rakoillutta ja paljastunutta kallioperää on alueella runsaasti. Varsinais-Suomessa maisemat limittyvät toisiinsa ja muodostavat mosaiikkimaisen kokonaisuuden.

Teijon kylät kuuluvat Teijon ylänköalueeseen ja sijaitsevat vanhan kulttuurimiljöön äärellä. Maisemaan kuuluu jylhät kalliialueet, järvet, erityyppiset suot, korpipainanteet sekä erilaiset metsätyypit ja lopuumetsistä karuihin kankaisiin. Alue on ylänköä, jossa järvet sijaitsevat yli 30 metriä merenpinnan yläpuolella ja silokalliot kohoavat korkeimmillaan jopa 80 metriin ja niiltä aukeaa upeita näkymiä järville.

Alueella on runsaasti kalliopaljastumia ja korkeat kallio ovatkin erittäin tärkeitä maisematekijöitä. Kalliolakien pienet rämpäpaineet ja lähes sadan hehtaarin suoalue Puolakka- ja Matildanjärven välissä luovat maisemaan omaa ilmettään. Teijon ylängön suot ovat pääasiassa karuhkoja rämeitä ja nevoja ja alueen metsät ovat suurelta osin nuorta kasvatusmetsikköä. Kalliialueiden harvat männiköt ja muutamat korpimetsät sekä lehtometsät edustavat luonnontilaisempia metsiä.

Kuva: Kalliialueiden jäkälikköä.

Kuva alhaalla: Suuret pinnanvaihtelut luovat upeita näkymiä kalliialueiden päältä.

4.5 TIESTÖN KEHITTYMINEN

Tiet ovat vanhastaan kulkeneet pihojen kautta. Alkuun saattoi olla vain polku, joka sitten kului ja leveni tieksi. Maastoesteet kierrettiin ja tie hakeutui luonnostaan helpommin kuljettaville paikoille: harjujen ja selänteiden korkeimmille kohdille sekä alavassa maastossa tasaiselle penkereelle. Vanhat kujat ja tiet ovat tärkeä osa kulttuurimaisemaa. Ne kertovat, miten yhteys kylien ja tilojen välillä on muodostunut.

Merkittäviä vaiheita teiden historiassa yleensä ovat olleet vakituisten ratsureittien syntyminen 1500-luvulla, pääreittien kunnostaminen kärryteiksi 1700-luvulla ja 1900-luvun moottoriliikenteelle ja muun muassa maatalouden raskaalle kalustolle soveltuneiden teiden rakentamisen alkaminen. Tiet olivat mutkaisia ja luonnonmaaston muotoja myötäileviä aina 1960-luvulle saakka. Vanhoille teille antoivat oman leimansa myös sadat portit ja veräjät.

Kuva. Tie 1824 kulkee kaikkien Teijon kylien läpi ja rajoittuu osin Natura-alueeseen sekä Teijon kansallispuistoon.

Päätiet ovat olleet jo varhain huomattavia avoimia väyliä, sillä keskiajalta periytyvien säännösten mukaan maantien oli oltava aluksi kymmenen kyynärää eli noin kuusi metriä leveä ja jo vuonna 1883 leveydeksi määrättiin 12 kyynärää eli seitsemän metriä. Samalla määrättiin, että tien varsilta tuli raivata pensaikkoo pois kolmen kyynärän (n. 1,8 m) leveydeltä ojien ulkoreunasta. Käytännössä lakia ei aina noudatettu ja tiet ovat saattaneet olla tuolloin määräyksiä kapeampia.

5 MAISEMANHOITOSUUNNITELMA

Maisema on moniulotteinen kuva jostakin paikasta. Maisema koostuu luonnonpiirteistä, eli luonnonmaisemasta sekä ihmisen luomista elementeistä eli kulttuurimaisemasta. Maiseman muodostavat luonnonmaisema ja kulttuurimaisema yhdessä – kallioperä, maaperä, maanpinnan muodot, vesistöt ja kasvillisuus, joita ihmisen muokkaamat pellot, niityt, rakennukset, tiet, kylät ja kaupungit täydentävät.

Maisema syntyy vasta kun ihminen kokee sen. Käsitettä maisema ei ole siis olemassa ilman ihmistä – maisema on fyysinen ja henkinen kokemus, joka syntyy kun ihminen havainnoi ympäristöönsä ja muodostaa sen perusteella mielikuvia. Mielikuvien syntyyn vaikuttavat keskeisesti ihmisen aikaisemmat elämäkokemukset, arvot, koulutus, ammatti, mielentila, vuodenaika jne. Ihmisillä on erilaisia maisema-arvostuksia ja eri ihmisillä syntyy eri ajankohtina erilaisia maisemakokemuksia. Tästä johtuen maisemanhoidon lähtökohtana on aina sellaisia maisemia ihmiset arvostavat.

5.1 KYLÄN KULTTUURIMAISEMA

Kulttuuriympäristö on elävää ja rikasta historiaa, jonka kautta kotiseudun omaleimaisuus korostuu. Varsinais-Suomi kuuluu Suomen vanhimpiin pysyvästi asutettuihin alueisiin. Varhaisimmat ihmisten jättämät jäljet löytyvät Suomesta Salon seudulta. Varsinaissuomalainen kulttuurimaisema on syntynyt kun ihminen on hyödyntänyt maastoa, maaperää, kasvillisuutta ja vesistöjä.

Maaseudun kulttuurimaisema voidaan jakaa nykyiseen maatalouden tuotantomaisemaan (pellot, laitumet, tuotantorakennukset) sekä vanhan maatalouden tuloksena syntyneisiin perinnemaisemiin. Olennaisena osana kulttuurimaisemaa on rakennettu ympäristö

Teijon ruukinalue ja Mathildedalin ruukkiyhdykskunta kuuluvat valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Valtioneuvoston päätöksen mukaan valtakunnallisesti arvokaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot, kohteiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus tulee turvata maakuntien suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa.

Kuva: Teijon vanhaa rakennuskantaa.

1

2

3

4

Mathildedalissa on säilynyt uudisrakentamisesta huolimatta edustava ruukkiyhdyiskunta eri-ikäisine tuotanto- ja asuinrakennuksineen. Meren rannalla sijaitseva vanha ruukkialue käsittää kuusi vanhaa tehdasrakennusta. Tiiliset putlaus- ja valssilaitokset vanhan voimauoman varrella ovat ruukin perustamisen ajalta 1850-luvulta. Entinen hiilivarasto ja halkojen kuivausuuni ovat 1850-luvulta ja karkaisimo on rakennettu noin 1890–1900. Voimauoman päässä meren rannalla on kivipato ja voimalarakennus 1800-luvun lopulta. Sen lähellä sijaitsevat kankirautavarasto 1850-luvulta ja puusepänverstas ja kokoonpanohallit.

Matildan puistotiellä on säilytettävä tammikuja, jonka puut ovat 1900-luvun puolivälistä. Tammikujanteen pohjoispuolella on Mathildedalin kartanon puistoalue, jota hoidetaan alpakoiden laidunnuksella. Rannassa sijaitsee kylän yhteinen uimaranta,

jonka yhteyteen liittyy Hevoshaan puistoalue, joka on pääosin varttunutta ja järeää lehtoaluetta. Alueella kasvaa mm. tammivaltainen jalopuumetsä sekä umpeenkasvaneita niitty laikkuja. Uimarannan ja Hevoshaan lähellä sijaitsee kuusi paikallishistoriallisesti mielenkiintoista maakellaria.

Teijon ruukkialue on edustava 1700-luvun ruukkimiljö, jossa on ruukinkartanon lisäksi kartanon puisto ja kirkko, teollisuusrakennuksia rantakais-taleella sekä metsän rajaamia viljelyaloja. Teijon ruukki on yksi maamme varhaisista 1600-luvun rautaruukeista ja osa Halikonlahden raudanvalmistuskeskittymää. Teijon ruukkialue sijaitsee meren rannalla Teijonselälle laskevan joen varrella. Ruukin 1800-luvulta peräisin oleva masuuni on säilynyt uudempien teollisuusrakennusten sisässä. Rannalla on säilynyt myös hiiliuuneja 1800-luvulta.

Kuva 1: Kartanon puistoalueella laiduntavat alpakat.

Kuva 2: Hevoshaan lehtometsät ovat todella reheviä.

Kuva 3: Teijon ruukinajan hiiliuuneja.

Kuva 4: Vanhat maakellarit.

5.2 KYLÄN TIEMAISEMA

Teijon alueen kylät sijoittuvat maantie 1824 (Teijontie) varteen. Tie on suhteellisen hyväkuntoinen ja riittävän leveä tämän hetkisille liikennemäärille. Tiellä on matkailullista merkitystä, joka lisää erityisesti kesäajan liikennettä. Tien varressa on kevyenliikenteen väylä ainoastaan Teijon alueella Vilniementien risteyksestä Talonpojan Teijon risteykseen. Etäisyydet kantatie 52 on noin 10 km ja valtatielle 1 (E18) noin 25 km. Teijontien varressa on ympärivuotista asutusta, kyliä ja yksityistie- ja tonttiliittymiä. Tie on maastosta johtuen hyvin polveileva. Ajettaessa Salosta Teijoon on tien varrella jylhän vuonomaisia näkymiä, kylämiljöitä, erämaa-alueita, järviä ja maatiloja. Erityisenä maamerkinä on Teijon kirkko. Yhtenäistä ilmettä Teijon kylille luovat vihreät opastetaulut, jotka Teijon Alueen Kyläyhdistys on hanketönsä suunnitellut ja teettänyt. Maisemakuvan ja tiemaiseman rytmin kannalta on tärkeää:

- Säilyttää maastollisia porttikohtia ja mahdollisesti vahvistaa niiden viestiä kylään saapumisesta.
- Säilyttää perinteinen rakennuskanta tien vieressä vahvistamassa kyläraitin ilmettä ja tuomassa inhimillistä mittakaavaa.
- Säilyttää ja käyttää hyväksi kylän sisällä olevia avoimia tiloja, jotka jaksottavat kylärakennetta ja antavat näin mahdollisuuden rytmittää luontevasti haluttua nopeustasoa.
- Korostaa keskeistä kylänraittinäkömää ja -tunnelmaa.
- Välttää epämääräisten välialueiden muodostumista tien ja tonttien väliin.

5.3 TEIJON ALUEEN VESISTÖT

Alueen järvet ovat niukkaravinteisia ja ruskeavetisiä. Sahajärven, Hamarinjärven länsiosan sekä Likojärven rannat ovat pääosin kalliisia, mutta Hamarinjärven itäosan rannoilla ja Puolakkajärven rannoilla on laajoja soistumia. Vesi- ja rantakasvillisuus on melko niukkaa, ja vain Sahajärven itäpäässä on havaittavissa erilaisia kasvillisuusvyöhykkeitä. Hamarinjärven rantavesissä kasvaa mm. ulpukkaa, kurjenmiekkää, pullosaraa, ratamosarpiota ja järvikortetta. Hamarinjärven rannoilla pesivät mm. kurjet, kuikat, kalatiirat, lirot sekä useat loppilajit, mutta sen arvo lintujärvenä on heikentynyt.

Sahajärven kasvua myös uistinvitaa, vesitarta, luhtasaraa, keiholehteä ja viiltosaraa. Puolakka- ja Matildanjärvien rannat ovat alavia ja niissä on hiekasta ja mudasta muodostuneita rantavyöhykkeitä. Rantavyöhykkeiden kasvilajisto on runsas ja huomattavin laji on harvinainen konnanlieko. Muuta rantalajistoa ovat mm. hernesara, rantaleinikki, rentovihvilä, vuohennokka, rantakukka, luhtamatara, kapealehtipaju, tähtisara, siniheinä ja luhtavilla sekä karuille järville tyypillinen nuottaruoho.

Kuvat: Näkymä Mathildedalin suunnasta Teijoon tultaessa. Oikealla sijaitsee Teijon kyläkoulu. Vihreät opastekyltit antavat alueelle yhtenäisen leiman ja helpottavat matkailijaa.

5.4 RAHOITUSTA KULTTUURI- YMPÄRISTÖN HOITOON

Ympäristösopimukset

Maatalouden ympäristösopimukset tarjoavat merkittävän rahoitusmahdollisuuden maatalousluonnon hoitoon. Ympäristösopimuksia maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon, eli perinnebiotoopeille ja luonnonlaitumille sekä kosteikkojen hoitoon voivat hakea aktiiviviljelijät sekä rekisteröityneet yhdistykset. Hoitosopimukset ovat 5-vuotisia sopimuksia, joissa tuki on 450 €/ha/v ja arvokkailla perinnebiotoopeilla jopa 600 €/ha/v. Hoitokohde voi olla omalla tai vuokralla.

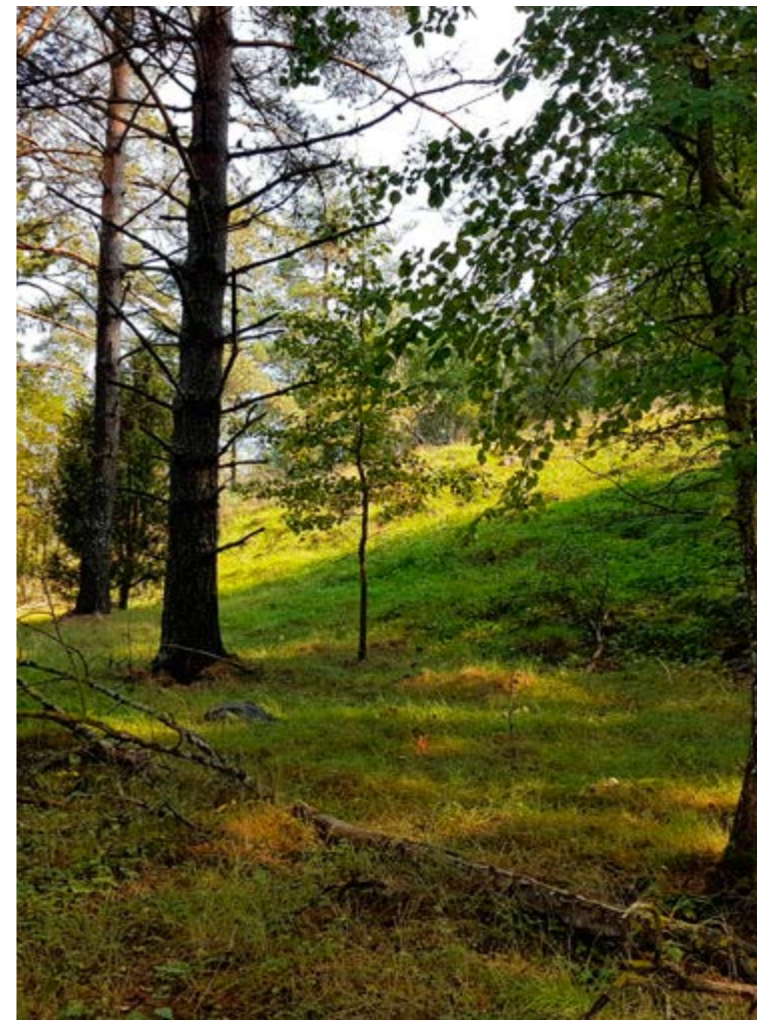
Sopimuksen hakeminen edellyttää hoitosuunnitelmaa, jossa tulee olla arvio hankkeen vaikutuksista ympäristöön tai maisemaan, hankkeen yleiskuvaus ja tavoitteet, suunnitelmakartta, yksilöidyt perustamis-, hoito- ja muut toimenpiteet lohkokohtaisesti jokaiselle sopimusvuodelle sekä niiden toteutusajankaus vuosittain ja jäljennös hoitopäiväkirjasta (jatkava sopimus) sekä mahdollinen vuokrasopimus.

Monimuotoisille reunavyöhykkeille voidaan saada maatalouden ympäristösopimuksen kautta rahoitusta. Reunavyöhykkeiden tulee sijaita maatalousympäristössä pellon ja metsän, pellon ja tien tai pellon ja välisellä, pellon ulkopuolisella alueella.

Reunavyöhyke voi olla enintään 20 metriä leveä, mutta maisemallista syistä reunavyöhyke voi olla enintään 40 metriä leveä. Reunavyöhykkeen hoitotavoitus tehdään paikoitellen ja vähitellen tihtien metsään päin. Raivaus tulee hyvä tehdä joka toinen vuosi, jos aluetta ei laidunneta. Raivausjäte kerätään pois ja hoitotoimenpiteisiin voi kuulua myös vieraslajien poisto. Ympäristösopimukseen sopivien reunavyöhykkeiden tulee olla tavallista metsää monimuotoisempia. Monimuotoisen reu-nametsän tunnusmerkkejä ovat suuret maisemapuut, marjovat pikkupuut ja pensaat, katajat sekä kookkaat muurahaiskeot. Metsäreunoilla voi olla myös kivisyyttä ja lahoppuustoa. Yleensä parhaat reunavyöhykkeet ovat etelään päin avautuvia lämpimiä reunoja.

Hankkeen aikana laadittiin Mathildedalin Hevoshakaan ei-tuotannollisen investoinnin suunnitelma, jossa oli suunniteltu alueen hoitamista alpekoilla laiduntamalla. Keväällä 2017 suunnitelma ei saanut riittävästi pisteitä ja se ei saanut rahoitusta, mutta suunnitelmaa voi jatkossa hyödyntää kun ei-tuotannolliset investointituet tulevat seuraavan kerran hakuun.

Kuvat: Metsänreunavyöhykkeitä, joita voi hoitaa laiduntamalla tai niittämällä ja raivaamalla.

5.5 TEIJON KIRKKO JA KIRKONMÄKI

Arvot: Tarinan mukaan, koska ruukinpatruuna Robert Bremerin ennustamaa vedenpaisumusta ei tullutkaan, hän ryhtyi kiitokseksi rakentamaan seurakunnalleen kirkkoa vuonna 1829 - oman ajanlaskunsa mukaan Jumalan ensimmäisenä hallitusvuotena. Bremerin suunnittelema, kiinalaista pagodia jäljittelevä, hiippakunnan ja Suomen pienin kivikirkko sijoitettiin patolammen päätteeseen, kyläkuvaan hallitsevalle kumpareelle, kartanon läheisyyteen. Ruukinkirkko on sovitettu osaksi ruukinkartanon maisemapuistoa. Kirkonmäelle johtaa puukujanne ja mäellä on myös ruukinaikainen kivinen viljamakasiini.

Toimenpidesuositus: Teijon kirkon puistoaluetta on hoitanut yksityishenkilö vuodesta 2015. Vuonna 2015 alueelta on raivattu vesakkoa runsaasti sekä hoidettu aluetta siimaleikkurilla. Vuonna 2016 aluetta on hoidettu leikkaamalla nurmikkoa sekä

edelleen poistamalla vesakkoa rinteiltä. Jatkohoitona alueella suositellaan kalliorinteellä kasvavien istutusalueiden hoitoa sekä kallioketojen hoitoa, eli niittämistä ja niittojätteen pois keräämistä.

Teijon kirkon puistoaluetta on hyvä hoitaa jatkossakin leikkaamalla nurmikkoa ja raivaamalla vesakkoa säännöllisin väliajoin. Puiden kuntoon kannattaa myös kiinnittää huomiota ja istuttaa alueelle jo myös tulevaa puusukupolvea. Samalla kannattaa kuitenkin varmistaa, että alueelle ei istuteta liikaa puustoa, joka peittäisi kirkon näkymästä. Kallioalueiden sammalta voi poistaa paikoitellen ja parantaa näin rinteiden turvallisuutta. Toivottavasti kirkonmäki pysyy jatkossakin puoliavoimena puistona ja näkyvät kirkolle säilyvät.

Kuva: Teijon kirkonmäen kukkaloisto on parhaimmillaan heinäkuussa.

Kuvat: Varvinrannan hautausmaa, jonka porttina toimii vanha, yli neljäsataavuotias tammi. Puu on nähty Teijolla ajan ennen ruukin perustamista, säterikartanon seuraelämän ja 1600-luvun myrskyisät vuodet.

5.6 TEIJON KARTANO

Arvo: Teijon kartanon puisto on peräisin 1700-luvulta, mutta lopullisen symmetrisen muotonsa se sai 1920-luvulla. Teijon kartanon puisto on monisatavuotisen historiansa aikana käynyt läpi useita vaiheita ja muodonmuutoksia. Teijo mainitaan jo 1700-luvun puolivälissä julkaistussa akateemisessa väitöskirjassa yhtenä Suomen hienoimmista ja parhaiten hoidetuista kartanopuutarhoista. Teijon ruukin merkittävimmät rakennukset sekä kartanon puisto suojeltiin vuonna 1999 ympäristöministeriön päätöksellä kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokaina. Teijo-Salo -tieltä kartanolle johtava tammi-kuja ja meren puoleisella sivulla päärakennukselta rantaan johtava vanha lehmuskuja muodostavat yhdessä lähes kilometrin mittaisen akselin.

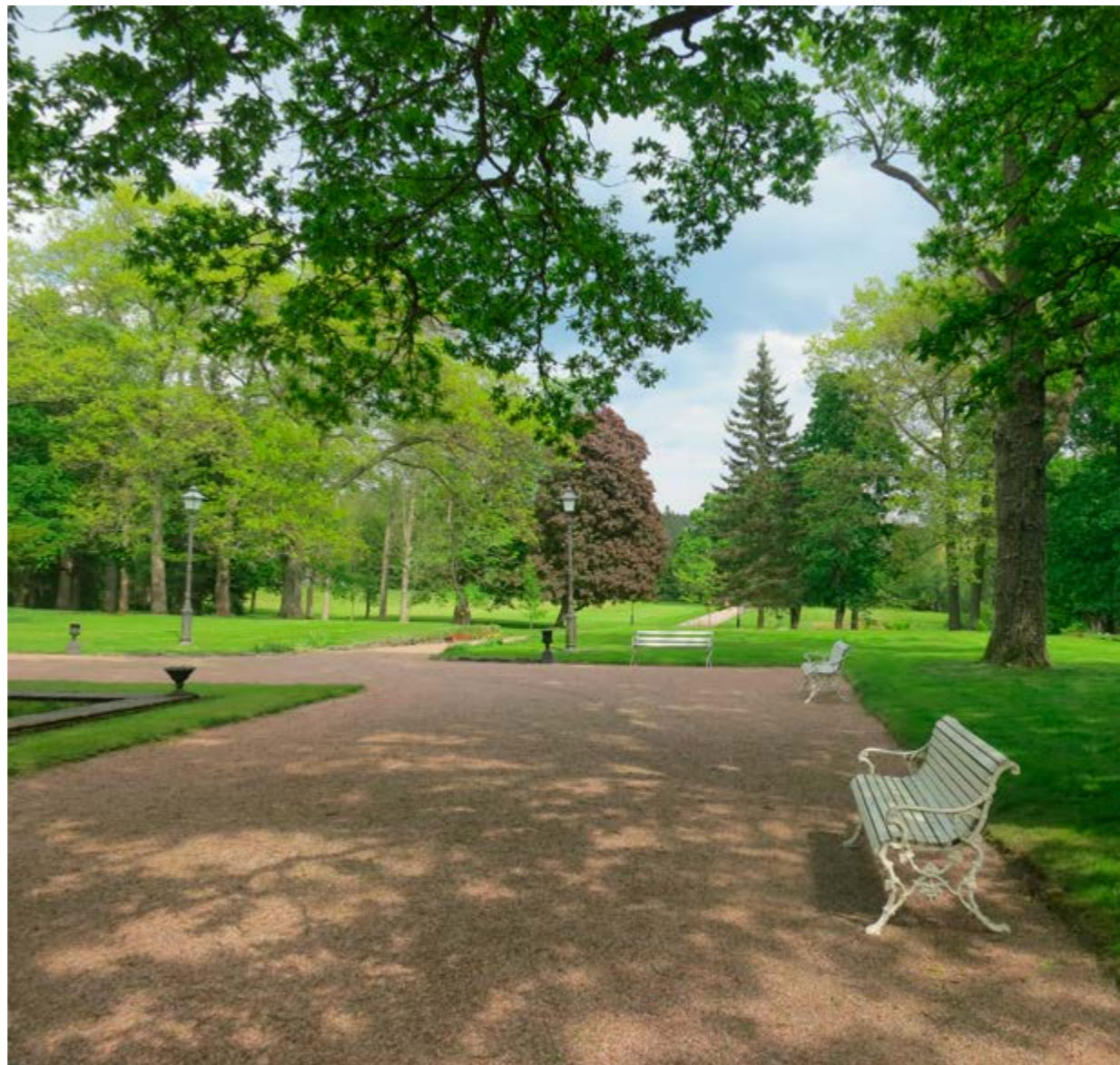
Barokkiajalta periytyvää ranskalaisen puotopuutarhan symmetriaa ja säännönmukaisuutta noudattanut puisto muutettiin 1800-luvulla monen muun kartanopuutarhan tapaan ajan hengen mukaisesti englantilaistyyppiseksi maisemapuutarhaksi, jossa käytävät kiemurtelivat ja risteilivät vapaamuotoisesti ja istutuksien sijoittelussa geometrisia muotoja pikemminkin vältettiin. Vuonna 1920 tehdyn palauttavan restauroinnin ansiosta Teijo on kuitenkin nykyisin jälleen puotopuutarha suorine pitkinä käytävineen ja symmetrisine istutuksineen.

Toimenpidesuositus: Teijon kartanon puiston puustoa kannattaa alkaa uudistamaan jo nyt. Tällä hetkellä alueella kasvavat puut ovat suurimmaksi osaksi tasaikäisiä. Jotta alue saadaan pysymään puistomaisema, kannattaa alueelle istuttaa tulevaisuudessa uusia lehti- ja havupuita, jotta aluetta voidaan jatkossa hoitaa poistamalla huonokuntoisempia puita ilman, että alueesta tulee liian paljas. Puulajeina voidaan istuttaa harvinaisempiakin kasveja, koska ilmasto Teijolla on suotuista.

Myös puotopuutarhaa tulee palauttaa puistoon vähitellen, jotta kartanon puisto saadaan palautettua entiseen loistoonsa.

Kuva ylhäällä vasemmalla: Teijon kartanolta aukeaa näkymä pellon yli Teijonselälle.

Kuva ylhäällä oikealla: Teijon kartano sijaitsee lähes kilometrin mittaisen tammi- ja lehmuskujanteiden keskellä.

5.7 LEMMENPOLKU

Lemmenpolku on talkoovoimin Teijon kyläsaunan läheiselle puistoalueelle perustettu polku. Polun aluetta raivattiin syksyllä 2016 talkoissa, jolloin kaadettiin huonokuntoisia kookkaita puita ja raivattiin rantapusikkoa. Ennen raivausta alue oli kasvanut rannasta umpeen ja maisemat merelle olivat umpeutuneet. Kyläyhdistys toteutti polun perustamisen Leader-rahoituksella Ykkösakselin Pihat ja Polut -teemahankkeen avulla.

Toimenpidesuositus: Polun ympäristöä pidetään avoimena raivaamalla vesakkoa ja niittämällä ruohovartisia kasveja. Polun paras ylläpito on alueen runsas käyttö, jolloin polku ei pääse ruohottumaan eikä ilkeäntaakkaan alueella todennäköisesti esiinny, kun alue on hoidettu ja siellä on paljon käyttöä. Rannan alueelle voisi istuttaa uusia puita varjostamaan, jotta alue ei vesakoituisi niin nopeasti. Puulajeina voi käyttää esim. hevostanjanjaa, tammea, punatammea, kynäjalavaa ja rusokirsikkaa.

Kuvat: Lemmenpolku kulkee rannassa.

5.8 MAISEMARAIVAUKSET

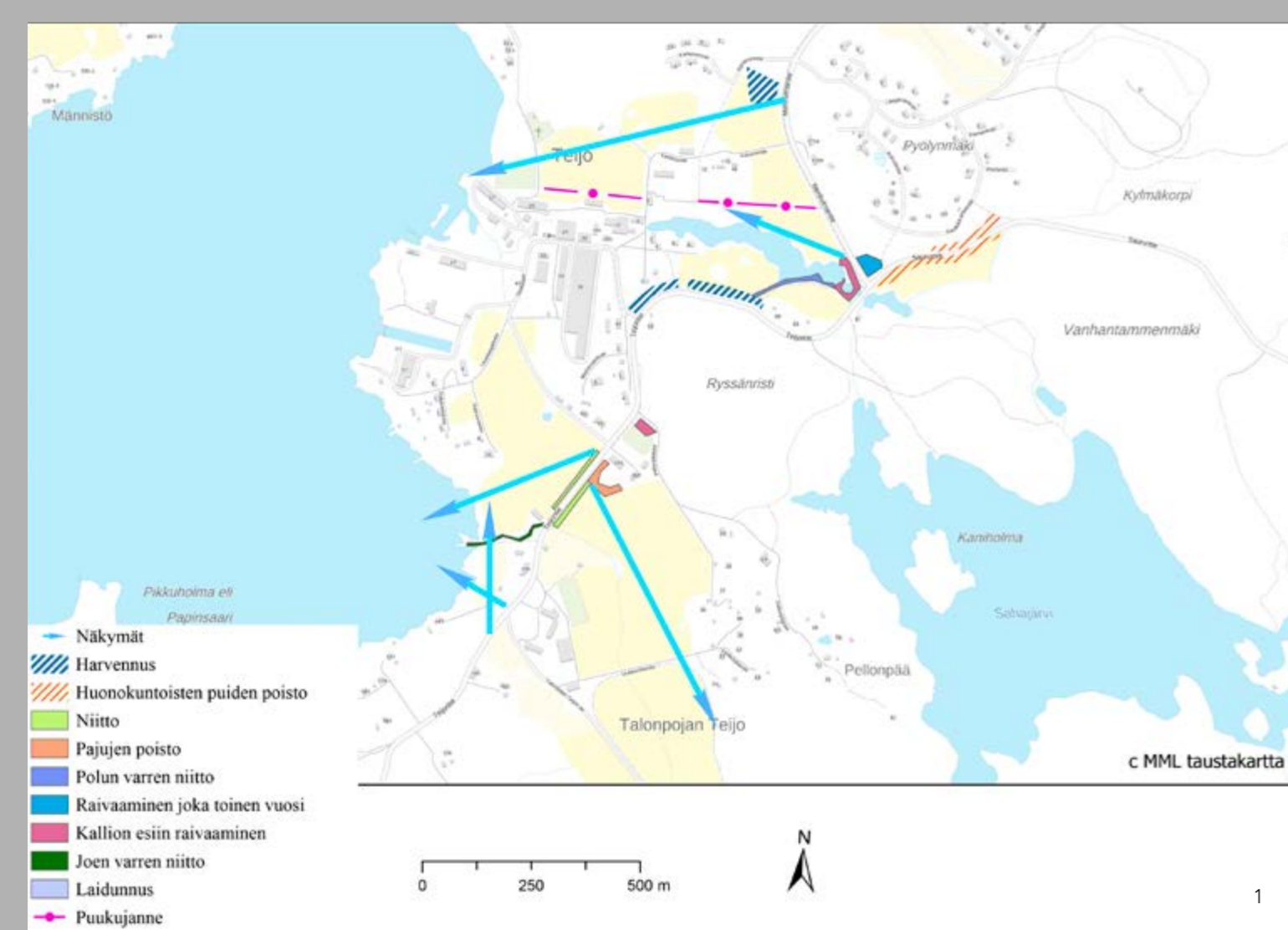
Teiden varsilla näkyvyys lisää turvallisuutta ja tieympäristön kautta tienkäyttäjälle avautuu maisema- ja luontokokonaisuudet. Tieympäristön vaihtelu, näkymät ja yksityiskohdat on tärkeitä myös paikkojen tunnistamiseen sekä liikenteen ohjaamisen kannalta.

Maisemaraivauksilla avataan maisemaa ja lisätään näkymäalueita. Maisemaraivauksia voidaan suorittaa esim. rannoilla sekä teiden varsilla. Tarkoituksena on avata maisemaa paikoitellen, ei kaataa kaikkea puustoa. Maisemaraivauksilla voidaan tuoda myös rakennuksia esille pusikoiden ja puiden takaa.

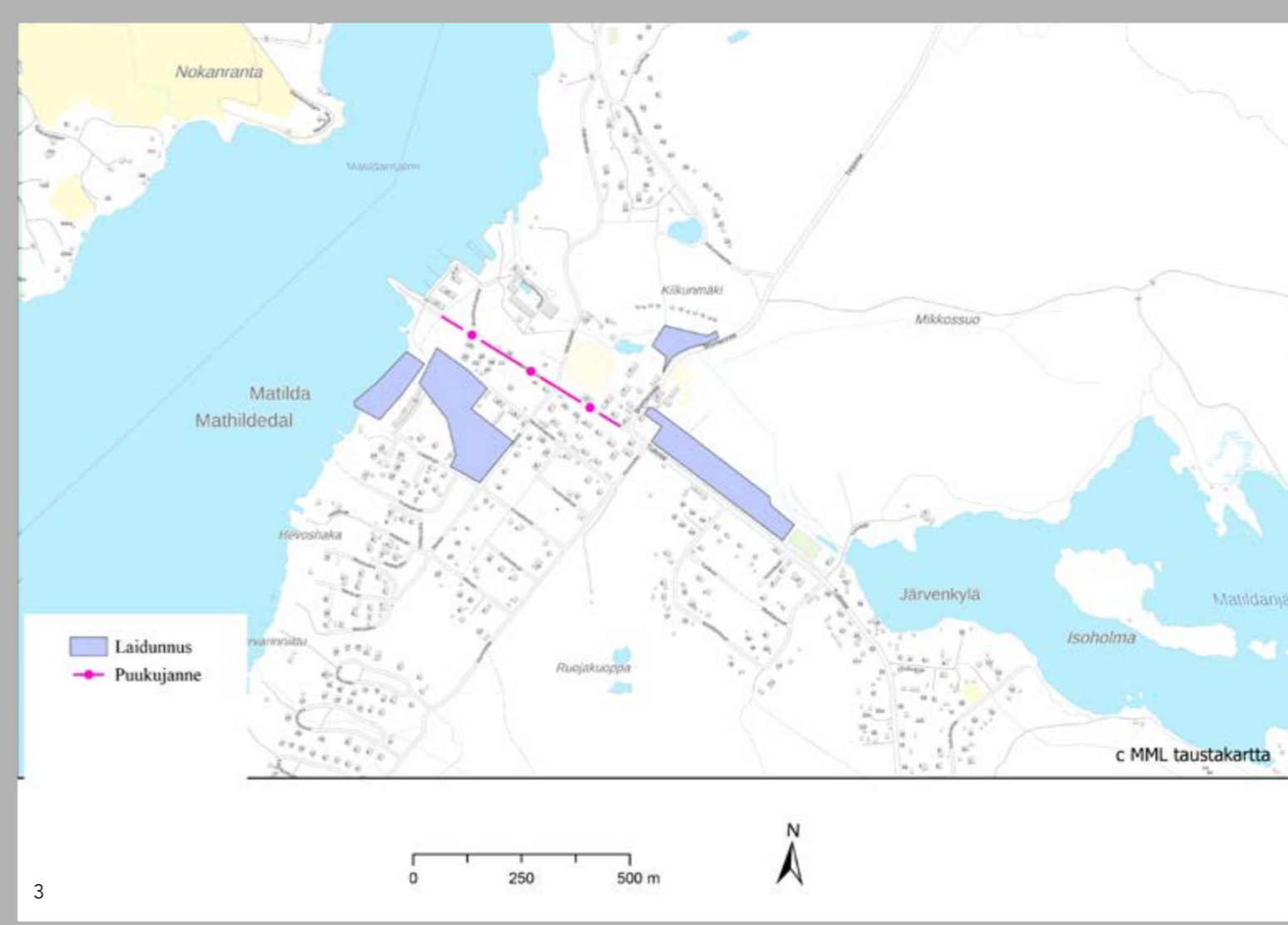
Toimenpidesuositus: Vesakko raivataan harakitusti avaamalla maisemaan selkeitä sektoreita. Tarvittaessa talousmetsän luonne huomioidaan, mutta maisemakuva kehittyisi nykyistä selkeästi viihtyisämmäksi, jos raivauksissa noudatettaisiin maisemaraivauseriaa ja pyrittäisiin maiseman ja luonnon osittaiseen monimuotoisuuteen. Tämä voidaan tehdä säästämällä ryhmissä myös osa lehtipuiden vesoista sekä välttämällä kaavamaisuutta raivauksessa. Puustoisuuden suositus on 25–30.

Kuvat oikealla: Lemmenpolun alue oli pahoin umpeenkasvanut ennen alueen raivausta. Kuva ylhäällä oikealla: Lemmenpolun raivaustalkoot syksyllä 2016.

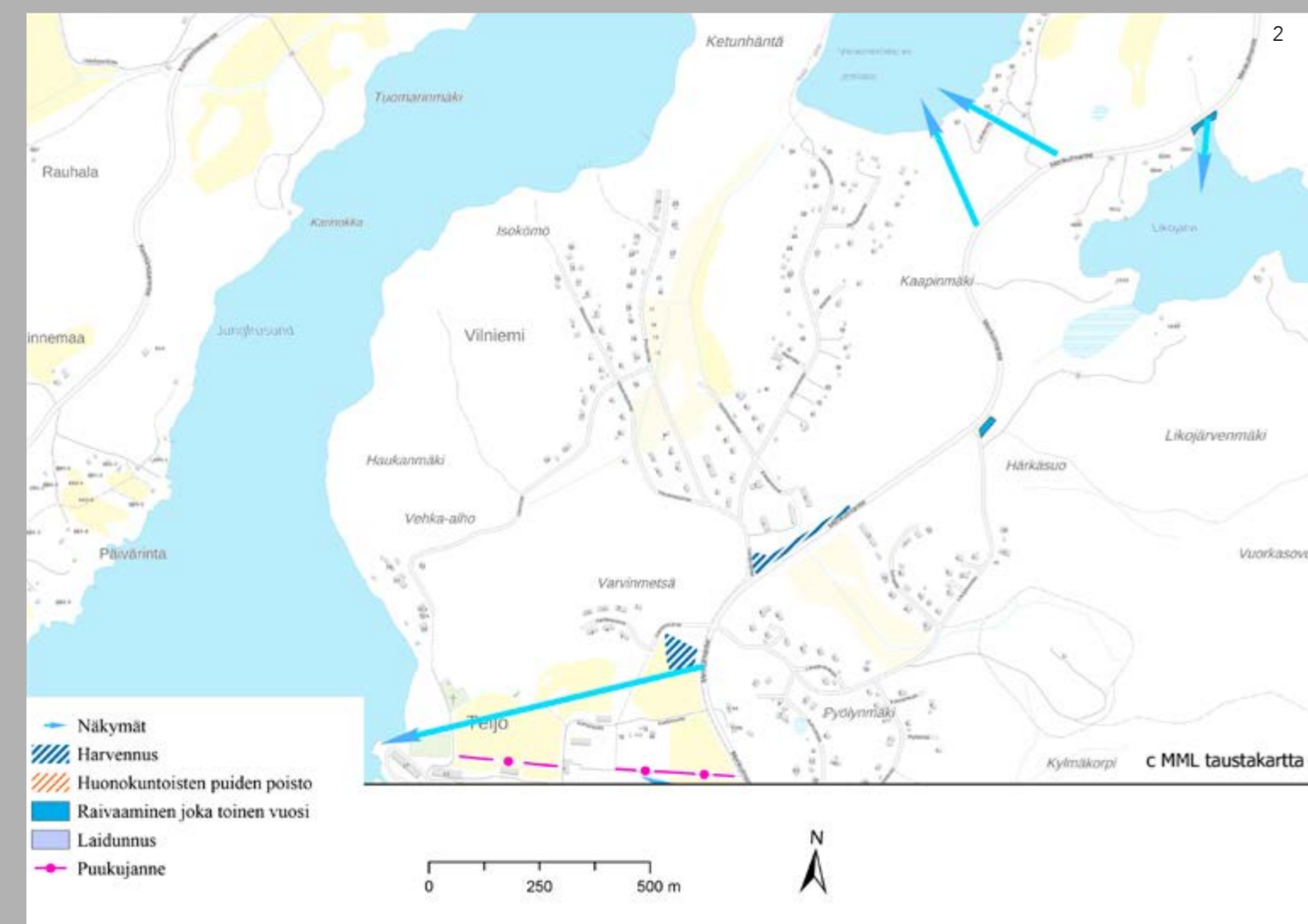

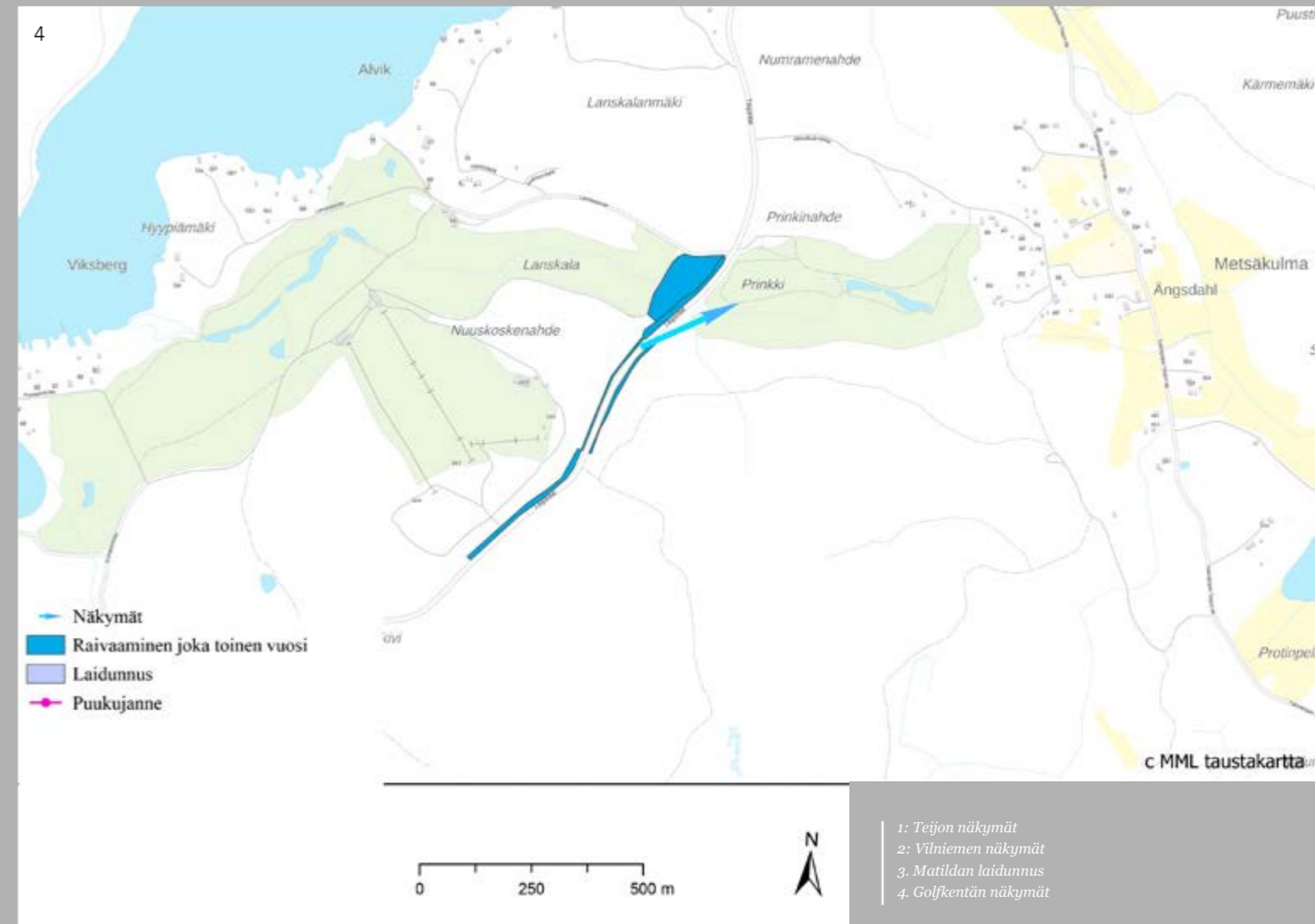
1

3

2

4

- 1: Teijon näkymät
- 2: Vilniemen näkymät
- 3: Matildan laidunnus
- 4: Golfkentän näkymät

5.9 MUINAISJÄÄNNÖKSET

Varsinais-Suomesta on löydetty ennätysmäärä varsinkin rautakaudelta peräisin olevia jäännöksiä, mikä kertoo siitä että alueelle on muodostunut jo varhain tiivis asutus. Muinaismuistolain mukaan kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoja Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Tämä tarkoittaa, että muinaisjäännöksen ei saa kajota ilman lain nojalla annettua lupaa. Kiinteiksi muinaisjäännöksiksi määritellään yleensä maisemassa tai maaperässä säilyneet kerrostumat tai rakenteet, jotka ovat kauan sitten eläneiden ihmisten toiminnan tuloksia.

Muinaisjäännösten säilyminen on tärkeää, eikä niitä saakaan kaivaa, peittää, muuttaa, vahingoittaa tai poistaa. Jos muinaisjäännöksiä haluaa hoitaa, on oltava yhteydessä maakuntamuseoon tai Museovirastoon. Jotkut muinaisjäännökset, kuten hautaröykkiöt, uhrikivet ja linnavuoret, erottuvat maisemassa vielä tänäkin päivänä. Toiset ovat kokonaan maan peitossa kuten asuin- ja työpaikat ja maahan kaivetut haudat.

Museovirastolla on selkeä ohjeistus muinaisjäännösten hoidosta. Museovirasto ohjaa, neuvoo ja valvoo muinaisjäännösten maisemanhoitoa ja merkitsemistä yhdessä maakuntamuseoiden kanssa. Muinaisjäännösten hoidolla tarkoitetaan muinaisjäännöksen ja sen lähiympäristön maiseman hoitoa. Hoidon ensisijainen tavoite on arkeologisen kulttuuriperinnön suojeleminen ja kohteen tuominen esille tämän päivän maisemassa.

Ympäriämme oleva maisema muuttuu koko ajan. Muinaisjäännösten säilyttäminen kulttuuri- maiseman varhaisimpana aikakerrostumana tuo menneisyyden osaksi arkipäiväämme. Hoidettuina, opastettuina ja merkittyinä muinaisjäännöskohteet lisäävät asuinympäristömme ajallista ulottuvuutta ja viihtyisyyttä. Maisemanhoidon toimet pyritään ulottamaan luonnollisesti rajautuviin maisemallisiin kokonaisuuksiin, jolloin maiseman kerroksellisuus tulee paremmin huomioiduksi. Maisemanhoito ei pyri pysäyttämään alueen kehitystä millekään tietylle tasolle eikä tavoittele mitään muinaista maisemaa. Hoitoa suunniteltaessa muinaisjäännösaluetta tarkastellaan kokonaisuutena, jossa maaston muodot, muinaisjäännös rakenteineen ja alueen kasvillisuus ohjaavat käytännön hoitotyötä.

Teijon retkeilyalueella on löydetty kivikautinen asuinpaikka. Kohde on löytöjen, rantakorkeuden ja ympäristön perusteella mesoliittinen kivikautinen pienialainen asuin- tai leiripaikka. Tuolloin alue on ollut saaristoa ja paikka melko suuren saaren itärannan suojaisessa lahdelmassa. Toinen

rantakorkeuden perusteella mesoliittiselle kivi- kaudelle ajoittuva asuinpaikka sijaitsee noin 45 metrin korkeudella merenpinnasta, hiekkakankaan muinaisella etelään suuntautuvan pienen lahden rantaterassilla.

Tarkemmin ajoittamattomia rakkakuoppia löytyi Jeturkastin muinaisrantakivikosta. Kuoppia on yhteensä viisi kymmentä. Alue sijaitsee noin 75 metrin korkeudella. Kyseessä saattavat olla varastokuopat.

Kaikki muut kohteet ovat hiilimiilujen jäännöksiä. Ne sijaitsevat joko yksittäin tai 2–5 kuopan ryhmissä. Usein miilujen yhteydessä on ns. ryssänuunirakenne, jota ympäröi U:n muotoinen maavallirakenne. Hiilimiiluja on Teijon alueella lähes kaikkialla, missä on kuivaa maapohjaa. Suurimmat keskittymät ovat Hamarijärven eteläpuolisilla nummilla. Miilut sijaitsevat lähes poikkeuksetta nummilla kulkevien hiekkapolkujen ja teiden reunoissa, useimmiten aivan niissä kiinni.

Kuva: Kartassa näkyy sinisellä valtakunnallisesti merkittävät rakennetut ympäristöt, eli Mathildedalin ruukkiyhdykskunta ja Teijon ruukinalue. Punaisella pallolla on merkitty muinaisjäännökset, joita Teijon kylien alueella ovat mm. hiilimiilut ja ns. ryssänuunit. Alueelta on löydetty myös muutama kivikautinen ja historiallinen asuinpaikka. Lisäksi Teijon ruukinkylässä on merkitty vihreällä rakennusperintörekisterin kohteet. Ruukin miljööseen kuuluu päärakennuksen lisäksi ruukinkirkko, viljamakasiini, konttori, työväenasuntoja, talli ja teollisuusrakennuksia.

6 VINKKEJÄ MAISEMANHOITOON

6.1 ESITTELE OMA KYLÄMAISEMASI

Maisemassa on koko kylän tarina esillä. Kylämaisemaa kannattaa tuoda esiin sellaisista kuvakulmista, mitä ei normaalisti katsota tieltä. Tänä päivänä kannattaa tuottaa erilaisia lyhyitä videoita kylän toiminnasta, maisemasta ja luonnosta. Videoiden aiheena voisivat olla harvinaiset kasvit tai Teijon näkymät. Niitä voidaan esitellä videoilla kuitenkin paljastamatta niiden tarkkaa sijaintia.

Mobiilireitit ovat nykypäivää ja lähes huoltovapaina ne ovat mahdollisuus tuottaa hyvä esittely- ja tarina-aineisto kylän kohteista. Mobiilireitti voi sisältää ääntä, videoita, valokuvia ja tekstiä. Reitti toimii tietokoneella, tabletilla ja älypuhelimissa. Reitti voi olla myös maksullinen. Digitaalisuus on hyvä vaihtoehto myös kiinteille opastauluille, vaikka niillekin on aina tarvetta. Opastauluissa ja yhdistysten nettisivuilla voidaan kertoa mobiilireiteistä. <https://citynomadi.com/get-started>

6.2 HUOMIOI MAISEMA

Uutta rakennettaessa on hyvä tunnistaa kylämaiseman arvot ja asumiseen soveltuvat alueet myös maiseman näkökulmasta. Tulisi oppia huomioidaan maiseman perustekijöiden ja erityispiirteiden vaikutus maisemaan. Lisäksi on hyvä oppia tuntemaan alueen perinteisten asuinpaikkojen sijainti. Kulttuurimaisemassa on tärkeää säilyttää ja lisätä luonnon ja maiseman monimuotoisuutta. Tärkeintä on ymmärtää oman kulttuurimaiseman arvo. Maiseman perustekijät Teijon alueella ovat vanhat ruukkimiljööt, korkeat metsäiset kalliorinteet ja näkymät kaukomaisemaan mäkien päältä. Maaston muodot ovat maiseman selkäranka. Rakentamalla voidaan tukkia tärkeitä näkymiä ympäristöön. Maisemassa kannattaa säilyttää mahdollisimman paljon yksityiskohtia, kuten latoja ja maisemapuita. Kannattaa myös suosia perinteisiä rakentamisen vyöhykkeitä.

Kuva vas.: Kylämaisema herää henkiin eri tavalla, kun maisemaan liittyvän tarinan voi samalla lukea puhelimesta.

6.3 VIERASLAJIT JA NIIDEN TORJUNTA

Vieraslaajit ovat alun perin Suomen luontoon kuumattomia lajeja, jotka ovat levinneet maahamme ihmisen mukana tahattomasti tai tarkoituksella. Suomessa on tavattu yli 600 vieraslajia, joista suurin osa on kasveja. Haitallisia vieraskasvilajeja on 24, joista pahimpia ovat komealupiini, jättipalsami, jättiputki sekä kurturuusu. Vieraslaajit on tuotu alun perin koristekasveiksi, mutta pihapiireistä ne ovat päässeet leviämään läheiseen luontoon. Vieraslaajilla ei usein ole lainkaan luontaisia kilpailijoita uusilla esiintymisalueilla, joten luontoon levitessään ne helposti valtaavat elinympäristöjä ja syrjäyttävät alkuperäisiä lajeja. Pahimmillaan vieraslajit muuttavat kokonaisen eliöyhteisön rakennetta. Vieraslaajit voivat myös tuoda mukanaan tauteja ja aiheuttaa tuhoa mm. maa- ja metsätaloudelle. Jotkut vieraslajit, kuten jättiputki, ovat lisäksi haitallisia ihmisen terveydelle.

Kuva alla: Haitallinen vieraslaji jättipalsami viihtyy erityisesti kosteilla kasvupaikoilla.

Haitallisten vieraslajien listalle lisättiin kesäkuussa 2019 uusia lajeja ja kansallisen ja EU:n listan mukaan torjuttavia lajeja ovat tällä hetkellä jättipalsami, jättiputket (armenian-, kaukasian- ja persian), komealupiini, alaskanlupiini, kurturuusu, aasialaiset tatar-kasvit (sahalinin-, japanin- ja tarhatatar), lännenpalsami ja hamppuvillakko.

Vieraslaajilain mukaan haitallisia vieraslajeja ei saa kasvattaa eikä päästää luontoon. Vaikka tilanne kotipihalla näyttäisi olevan hallinnassa, siemenistä leviävät kurturuusu, jättipalsami ja komealupiini saattavat päästä leviämään luontoon esim. lintujen mukana. Kasvullisesti juurista leviävät tatar-kasvit taas saattavat kasvattaa maanalaista juurta hyvinkin kauas alkuperäisestä kasvupaikastaan ja näin päästä leviämään. Luontoon levinneet kasvit tulisi pyrkiä poistamaan juurineen. Laajaksi levinneeseen esim. jättipalsami tai komealupiini kasvustoon tehoa myös useita kertoja kesässä tapahtuva niitto ja niittojätteen poltto.

Kuva alla: Tienpientareilta ja metsien reunoista itselleen elintilaa aggressiivisesti vallannut komealupiini lisättiin kesäkuussa 2019 haitallisten vieraslajien listalle.

Kuva: Sahalinintatar saattaa juurakollaan rikkoa jopa asfaltin tai talon perustukset.

Kuva alla: Kurturuusun tunnistaa yksinkertaisesti, aniliinipunaisesta tai valkoisesta kukinnosta, jossa on yleensä viisi terälehteä. Oksat ovat tiheäpiikkisiä. Piikit ovat vaihtelevan kokoisia ja suoria. Ruusun lehdet ovat tummanvihreät ja pinnaltaan uurteisia. Kurturuusun kiulukat ovat keskeltä litistyneet, nauriinmuotoiset ja punaiset.

6.4 VINKKEJÄ KOTIYMPÄRISTÖN MAISEMANHOITOON

Puukujanne

Lehtipuuvaltaiset kujanteet paahteisten peltojen reunoilla ja avoimessa tiemaisemassa ovat sekä maiseman että luonnon monimuotoisuuskohteita. Puukujanteet tarjoavat monille lajeille niin elinympäristöjä kuin suojapaikkojakin. Kujanne myös muuttaa avoimen alueen pienilmastoa haihduttaen vettä, suojaten auringon paahteelta ja pienentäen tuulen ja tuiskun vaikutuksia. Talvisin kujanne voi estää lumen kinostumisen tielle. Puukujanteet kuuluvat vanhaan kulttuurimaisemaamme ja niillä on tärkeä maisemallinen merkitys, etenkin seuduilla joissa maisema on tasaista sekä vailla yksittäispuita ja metsäsaarekkeita. Lisäksi mm. koivukujanne pitää haihduttamalla tienpohjan kuivana sekä kantavana. Puukujanteet ovat yleensä olleet päätieltä taloon johtavan tien varrella tai kylätien varrella, ja ne ovat yleensä samaa puulajia.

Kuva: Puukujanne johtaa yleensä päärakennukselle.

Puurivejä hoidetaan pitämällä niiden alusta siistinä vuosittain niittämällä. Puukujanteen tullessa uusimisikään kannattaa uusiminen tehdä samaa puulajia käyttäen. Puurivi uusitaan kokonaan kerralla, sillä väleihin istutetut täydennystaimet eivät pääse kunnolla kehittymään isompien puiden varjossa. Kaksirivisissä kujanteissa voidaan ensin uusia kujanteen toinen puoli ja muutaman vuoden kuluttua toinen. Uusia puukujanteita ja -rivejä kannattaa perustaa harkiten pitäen mielessä perinne, jonka mukaan puurivistöt osoittavat maisemassa erityisen merkittävän paikan. Puukujanteissa on usein käytetty koivua, tammia, vaahteraa, lehmusta tai pihlajia. Puukujanteita uudistettaessa tai perustettaessa kannattaa ottaa huomioon, että puut istutetaan tarpeeksi kauas tien reunasta, jotta tiellä liikennöinti ja tien hoito sujuu isoillakin ajo-neuvoilla myös puiden kasvettua isoiksi. Puita ei kuitenkaan kannata istuttaa ojan pohjalle, eikä samaan kohtaan kaadetun puun kanssa. Koivulla hyvä istutustiheys on viidestä kymmeneen metriin.

Tontin rajaus

Maankäyttö- ja rakennuslain lisäksi piha-alueilla tulee ottaa huomioon Salon kaupungin rakennusjärjestyksen määräykset. Tontin raja-aidan tulee materiaaleiltaan, korkeudeltaan ja ulkoasultaan soveltua ympäristöön. Kiinteä aita on tehtävä aina kokonaan tontin puolelle ja aita on tehtävä niin, että siitä ei aiheudu haittaa liikenteelle. Ilman lupaa saa rakentaa korkeintaan 120 cm korkean aidan tai istuttaa aidan tai aidanteen. Aita on aina tiealueen keskeinen ja näkyvä maisemaelementti. Liikenteen läheisyys ja tien hoitotoimenpiteet saattavat vaurioittaa aitaa ja tien mahdollinen oikaisu ja leventäminen ovat uhka aidalle.

Erilaisia tontin raja-aitoja ovat esim. perinteinen lauta-aita, mukaeltu riukuaita, verkkoaita (etenkin koirataloudet), lehtipensasaita, lehtipuuaita, leikattu havuaita tai vapaasti kasvava aidanne. Lehtipensas- ja lehtipuuaita voivat olla näyttäviä kesällä, mutta talvella ne eivät anna yleensä riittävää näkö- tai melusuojaa. Leikattu kuusiaita antaa hyvän suojan, mutta on hidas kasvattaa ja vaatii vuosittaisen leikkaamisen säilyttääkseen muotonsa. Hyvämuotoinen kuusiaita on ylöspäin kapeneva ja teräväkärkinen. Hyvän näkösuojan antaa 150–200 cm korkea aita.

Kuvat: Leikattu kuusiaita antaa hyvän näkösuojan ympäri vuoden, mutta on hidas kasvamaan ja vaatii vuosittaisen leikkauksen säilyttääkseen muotonsa. Perinteinen riukuaita soveltuu hyvin myös kyläympäristöön.

Niityn kehittäminen ja hoito

Pihanurmikon muuttamisen niityksi voi aloittaa jättämällä ruohonleikkaamisen alkukesästä kokonaan ja katsomalla, mitä paikalla alkaa kasvaa. Aluetta ei lannoiteta ollenkaan ja se niitetään vuosittain heinä-elokuulla. Nurmikon muuttaminen niityksi kestää vuosia.

Niityn luontaista kehitystä voi auttaa lisäkylvölä. Kukkavalikoimaa lisätään mm. tuomalla paikalle niittoheinää läheiseltä niityltä. Siementen annetaan varista muutaman päivän ajan, ja sen jälkeen kasvijätteet kerätään pois, jottei maaperän ravinteisuus lisäänty. Pohjakasviksi valitaan heinä, esim. nurmirölli tai lampaannata. Siemenet kylvetään suoraan paikalle tehtyihin laikkuihin loppukesällä tai syksyllä, sillä monien lajien siemen vaatii itääkseen kylmän jakson. Kellokukat kannattaa kylvää varhain keväällä tai myöhään syksyllä. Kasveja ja siemeniä luonnosta kerätessä jätetään aina osa kasvamaan alkuperäiselle paikalleen. Jokamiehen

oikeudet ja velvollisuudet sekä lajien rauhoitusmääräykset on myös syytä muistaa.

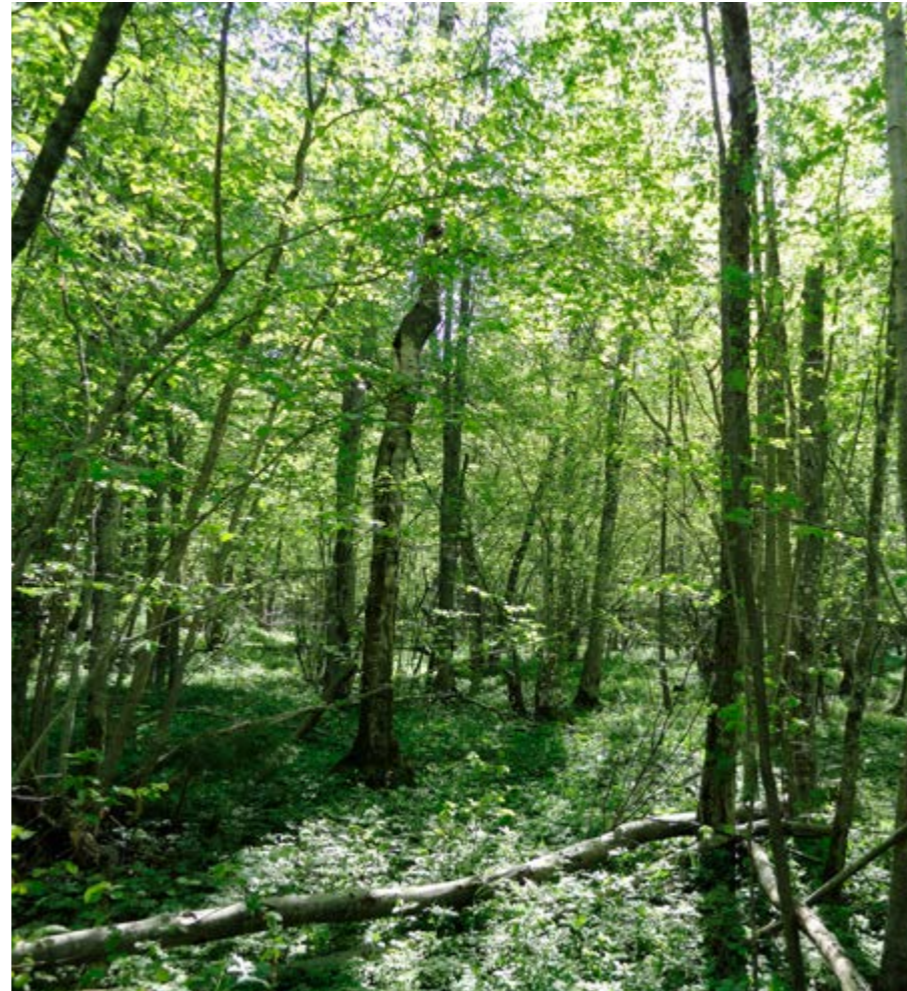
Niityn hoito rajoittuu lähinnä niittoon, joka tehdään kukkimisen ja siemenien kypsymisen jälkeen heinä-syyskuussa, kukkivista lajeista riippuen. Niitetyn luokan annetaan kuivua paikallaan muutaman päivän ajan, jotta loputkin siemenet ehtivät varista. Sen jälkeen luoko haravoidaan pois, jotta maaperän ravinteikkaus ei lisäänty. Jos ravinteikkaus lisääntyy, voimakasvuiset kasvit valtaavat elintilan muilta kasveilta. Tällöin on apua niittokertojen lisäämisestä siten, että niitty niitetään jopa kolme kertaa kesässä, ensimmäisen kerran jo kesäkuussa. Myös laidunnus on mitä parhainta niityn hoitoa.

METSO

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2014–2025 eli METSO yhdistää metsien suojelun ja talouskäytön. Sen tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys. Ohjelmaa toteutetaan vapaaehtoisilla, ekologisesti tehokkailla keinoilla.

METSO-ohjelmassa suojelu perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen ja sitä toteutetaan pestyin ja määräaikaisin keinoin. Vapaaehtoisella suojelulla turvataan puuston rakennepiirteiltä edustavia ja lajistoltaan monimuotoisia metsäluonnon elinympäristöjä. Maanomistaja saa neuvoja kohteensa monimuotoisuuden arviointiin ja alueelliset metsä- ja ympäristöviranomaiset tekevät päätöksen kohteen soveltuvuudesta ohjelmaan. www.metsakeskus.fi/metso-ohjelman-luontokohteet

Kuva: Kukkiva niitty on monimuotoinen ja kaunis.

Kuva: Laidunnettu niitty, jossa kasvaa harvakseltaan puita tai puuryhmiä.

Museoviraston avustukset

Museovirasto tukee valtionavustuksilla arvokkaiden kulttuuriperintökohteiden säilymistä sekä erilaisten yhteisöjen kulttuuriperintöön liittyviä hankkeita ja toimintaa. Avustukset haetaan sähköisen asiointiliittymän kautta. Avustuksia voi hakea mm. rakennusten ja kulttuuriympäristöjen entisöintiin, muinaisjäännösalueiden hoitoon, maailmanperintökohteiden hoitoon sekä yhteisöjen kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöön liittyviin hankkeisiin. Museovirasto tiedottaa vuosittain haettavina olevista avustuksista. www.museovirasto.fi/fi/avustukset

Leader

Leaderin periaatteena on tuoda EU:n, valtion ja kuntien rahoitus esim. yksityisten toimijoiden ja yhdistysten saataville. Leader-rahoitusta voi hakea yleishyödylliseen kehittämishankkeeseen, investointihankkeeseen tai yrityshankkeeseen, ja sillä voidaan tukea mm. kylien elinvoimaisuutta, harrastusmahdollisuuksia sekä yritysten perustamista tai kehittämistä. Toimien tarkoituksena tulee olla maaseudun mahdollisuuksien ja vetovoiman lisääminen. Suomessa on 56 Leader-ryhmää, jotka toimivat paikallisesti ja muodostavat omat ohjelmansa ja valitsevat rahoitettavat hankkeet. Varsinais-Suomen alueella toimivat Varsin Hyvä, Varsinais-Suomen jokivarsikumppanit, Ykkösakseli ja I samma båt.

6.5 LAIDUNPANKKI

Laidunpankki on internetissä toimiva palveluvuosto, joka auttaa maisemanhoidosta kiinnostuneita eläintenomistajia sekä laidunmaan haltijoita kohtaamaan toisensa. Sivuilta löytyy tietoa maisemalaiduntamisesta ja sen toteuttamisesta käytännössä.

Laidunpankin hakupalveluun voi jättää oman ilmoituksen, jolla voi tarjota maata laidunnettavaksi tai eläimiä maisemanhoitajiksi. Hakupalvelun kautta voi myös etsiä eläimiä ja laidunalueita paikkakunnittain. Laidunpankkiin on lisätty vuonna 2018 Paimenlomat-osio, jota kautta eläintenomistajat voivat ilmoittaa omista paimelomistaan keskitetysti. www.laidunpankki.fi

Kuva: Teijon kyläsauna on hyvä osoitus Teijon alueen asukkaiden talkooinnosta.

LÄHTEET JA LINKKEJÄ

Alatalo, J. & Nyman, M. 2014. Maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet – Ehdotus Satakunnan ja Varsinais-Suomen arvokkaiksi maisema-alueiksi 2014. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Turku.

Elovaara, V. & Heimo, J. 2015. Mathildedal asemakaavan muutos 2014. Salon kaupungin kaavoitusohjelma.

Haapanala, A., Laine, R., Pitkäranta, H., Raatikainen, E., Salmi, R-L. & Sippola-Alho, T. 2000 Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000. Opas 1. Kaavamerkinnot. Ympäristöministeriö.

Härjämäki, K. & Pakkanen, T. 2007. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Perniö. Lounais-Suomen Ympäristökeskuksen raportteja 4/2007.

Häyrynen, M. 2001. Hortus Fennicus – Suomen puutarhataide. Viherympäristöliitto ry & Puutarhataiteen seura ry.

Kangaskesti, J. 2019. Se syntyi sysimäellä, kasvoi hiilikankaalla – hiilimiilujen arkeologiset jäännökset Suomessa. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Leppänen, M. 2012. Esoteerinen maantiede ja periferiaterapia. esoteerinenmaantiede.blogspot.com/2012/05/teijo-suomalaisen-kehitysmää-auton-ja.html Viitattu 2019.

Ma-arkkitehdit. 2004. Salon seudun maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Varsinais-Suomen liitto. Salo.fi.wikipedia.org Viitattu 2019.

Salon seudun liikennejärjestelmä 2020. Osaselvitys A. Maankäytön suunnittelun tukeminen liikennejärjestelmän toimenpiteillä. Varsinais-Suomen liitto.

Salon seudun maakuntakaava. 2006. Varsinais-Suomen liitto.

Seppälä, A-L., Meurman-Ramstedt, F. 2011. Voimaa kulttuuriympäristöstä. Varsinais-Suomen kulttuuriympäristöohjelma 2010-2015. Varsinais-Suomen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisu 5/2011.

Sipilä, P. 2001. Romutusta ja uudisrakenteita Teijon telakalla. Laiva-lehden julkaisu.

Suunnittelukeskus Oy, 2006. Meri-Teijon master plan. Perniön kunnassa sijaitsevan Meri-Teijon alueen matkailun kehittämissuunnitelma. Salon seudun kehittämiskeskus.

Taivainen, J. 2010. Salon Teijon alue – Kulttuuriperintökohteiden inventointi / KMO. Metsähallituksen arkisto ja Museoviraston arkisto.

Teijon Alueen Kyläyhdistyksen kotisivut. www.teijo.fi Viitattu 2019.

Teijon retkiopas. www.teijonretkiopas.com Viitattu 2019.

Varsinais-Suomen käsikirja – Egentliga Finlands handbok. 2013. Varsinais-Suomen liitto. Raisio.

Virtanen, J. 2007. Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelma. Maisema- ja matkailuteiden liikenteen ja maankäytön kehittämissuunnitelma. Varsinais-Suomen liitto.

Ympäristölupapäätös. 2009. Lounais-Suomen Ympäristökeskus.

TEIJO – MERELLINEN JA HISTORIALLINEN NELJÄN RUUKKIKYLÄN ALUE

